

**Η ΕΠΙΜΗΚΥΝΣΗ ΤΟΥ ΧΡΟΝΟΥ ΤΗΣ ΠΑΡΑΓΡΑΦΗΣ
ΚΑΤ' ΑΡΘΡΟ 268 εδάφ. α' ΑΚ
ΕΠΙ ΑΞΙΩΣΕΩΝ ΕΞ ΑΔΙΚΟΠΡΑΞΙΑΣ
ΚΑΙ
ΤΟ «ΠΡΩΡΟ» ΤΗΣ ΑΓΩΓΗΣ ΔΙΑΦΥΓΟΝΤΟΣ ΚΕΡΔΟΥΣ
(Επισκόπηση και κριτική της θεωρίας/νομολογίας)**

Κυριάκος Δημ. **ΓΕΩΡΓΙΟΥ**
τ. Εφέτης Τακτικής Δικαιοσύνης
Δικηγόρος παρ' Αρείω Πάγω

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ ΤΗΣ ΜΕΛΕΤΗΣ

- I. Η παραγραφή κατά τον ΑΚ
- II. Η διακοπή της παραγραφής και οι συνέπειές της
- III. Η κατά το νόμο λειτουργία της ΑΚ 268 εδάφ. α'
- IV. Η κατά τη νομολογία λειτουργία της ΑΚ 268 εδάφ. α' επί
διαφυγόντων κερδών
 - α. Οι παραδοχές των δικαστηρίων
 - β. Η έννοια των παραδοχών αυτών
 - γ. Κριτική της νομολογίας
- V. Οι συνέπειες της παρόδου του χρόνου της παραγραφής
- VI. Το «πρόωρο» της αγωγής διαφυγόντος κέρδους
 - α. Το ζήτημα
 - β. Η θέση της νομολογίας/θεωρίας
 - γ. Τα προβλήματα
 - δ. Η γνώμη μου
 - δ.1. Ε π ί τ ο υ π ρ ώ τ ο υ π ρ ο β λ ή μ α τ ο ς
 - δ.1.1. Η διορθωτική λειτουργία της ΚΠολΔικ 334
 - δ.2. Ε π ί τ ο υ δ ε υ τ έ ρ ο υ π ρ ο β λ ή μ α τ ο ς

I. Η παραγραφή κατά τον ΑΚ

Παραγραφή είναι ο θεσμός του δικαίου, σύμφωνα με τον οποίο μία αξίωση παύει να είναι δικαστικώς επιδιώξιμη, επειδή ο δικαιούχος της παρέλειψε να την ασκήσει εντός ορισμένου χρονικού διαστήματος, που ορίζεται από το νόμο¹. Κατά κανόνα, οι αξιώσεις παραγράφονται μετά από είκοσι χρόνια (ΑΚ 249). Είναι όμως δυνατόν ο νόμος, ως προς ορισμένες αξιώσεις, να προβλέπει συντομότερο χρόνο παραγραφής τους. Στις αξιώσεις αυτές συμπεριλαμβάνεται και εκείνη προς αποζημίωση λόγω αδικοπραξίας (ΑΚ 914, 297, 298), η οποία παραγράφεται μετά πέντε χρόνια αφότου ο παθών (και δικαιούχος) πληροφορήθηκε τη ζημία και τον υπόχρεο προς αποζημίωση, εκτός εάν η αδικοπραξία αποτελεί και αξιόποινη πράξη, που κατά τον ποινικό νόμο υπόκειται σε συντομότερη παραγραφή, οπότε αυτή ισχύει και για την αξίωση αποζημίωσης (ΑΚ 937 § 1).

Εξάλλου, ο χρόνος της παραγραφής αρχίζει να τρέχει αφότου γεννήθηκε η αξίωση και είναι δυνατή η δικαστική επιδίωξή της (ΑΚ 251). Για τον υπολογισμό του χρόνου της παραγραφής εφαρμόζονται αναλόγως οι γενικές διατάξεις των ΑΚ 241 επ., περί υπολογισμού των προθεσμιών².

II. Η διακοπή της παραγραφής και οι συνέπειές της

Διακοπή της παραγραφής είναι η ματαίωση του χρόνου της παραγραφής που έχει διανυθεί μέχρι τότε και η έναρξη νέας παραγραφής από την αρχή. Δηλαδή, εφόσον συντρέχει κάποιος νόμιμος και έγκυρος λόγος διακοπής της παραγραφής, επέρχονται δύο έννομες συνέπειες : **1.** Ο διαδραμών χρόνος δεν υπολογίζεται και **2.** Από το πέρας του χρόνου της παραγραφής αρχίζει νέα (ΑΚ 270 § 1).

Ένας από τους λόγους διακοπής της παραγραφής είναι η έγερση της αγωγής από μέρους του δικαιούχου (ΑΚ 261 εδάφ. α'), δηλαδή η κατάθεση από μέρους του αγωγικού δικογράφου στην γραμματεία του δικαστηρίου και η επίδοση αντιγράφου στον εναγόμενο (ΚΠολΔικ 215 § 1 εδάφ. α'). Από την επίδοση του αντιγράφου της αγωγής στον εναγόμενο, επέρχεται η διακοπή της παραγραφής της ένδικης αξιώσεως (ΑΚ 261 εδάφ. α'. ΚΠολΔικ 221 § 1 εδάφ. γ').

Περαιτέρω, εάν η διακοπή της παραγραφής επήλθε με την έγερση της αγωγής, τότε η νέα παραγραφή άρχεται εκ νέου από τη νέα διαδικαστική πράξη των διαδικών ή του δικαστηρίου (ΑΚ 261 εδάφ. β'). Τοιαύτη διαδικαστική πράξη είναι η κατά την διαδρομή του χρόνου πλέον πρόσφατη.

Εάν μεταξύ των δύο διαδικαστικών πράξεων παρέλθει ολόκληρος ο χρόνος της παραγραφής, τότε γίνεται λόγος για διακοπή της παραγραφής «εν επιδικία». Όμως, η ύπαρξη επιδικίας, την οποία άλλωστε ο νόμος δεν αναφέρει, δεν αποτελεί προϋπόθεση για την έναρξη νέας παραγραφής και μετά από τη λήξη της. Επομένως, αρχίζει νέα παραγραφή³ και μετά από την περάτωση της επιδικίας, δηλαδή και μετά από τη δημοσίευση της οικείας οριστικής αποφάσεως, η οποία συνιστά και την τελευταία διαδικαστική πράξη

¹ **Απ. Γεωργιάδης**, ΓενΑ (Συνεπτυγμένο σύγγραμμα, έκδ. 2007) § 24 I αριθ. 1 σελ. 227.

² **Απ. Γεωργιάδης**, ανωτ., § 24 I αριθ. 2 σελ. 230.

³ Ο χρόνος της νέας αυτής παραγραφής είναι ο ίδιος με εκείνον της αρχικής παραγραφής (επιχ. εκ της ΑΚ 275), δηλαδή εκείνης που προβλέπει ο νόμος για την συγκεκριμένη αξίωση.

της δίκης⁴. Σε περίπτωση δε κατά την οποία (και μόνον), η δικαστική αυτή απόφαση είναι τελεσίδικη, τότε ο χρόνος της παραγραφής για την επιδικασθείσα αξίωση μετατρέπεται (εάν είναι μικρότερος) σε εικοσαετή (ΑΚ 268).

III. Η κατά το νόμο λειτουργία της ΑΚ 268 εδάφ. α'

Συνεπώς, ακριβώς από την τελευταία αυτή διάταξη προκύπτουν τα ακόλουθα : **(α)** Ότι, (όπως σαφώς διαγορεύεται στο πραγματικό της και συνεπώς δε νοείται ερμηνεία της), η μετατροπή αυτή του χρόνου της παραγραφής, αναφέρεται **αποκλειστικώς** στην επιδικασθείσα αξίωση και **(β)** ότι και μετά από την έκδοση της (τελεσίδικης) απόφασης, αρχίζει – κατά τα προεκτεθέντα – νέα παραγραφή της επιδικασθείσας αξίωσης, αφού η έκδοση της απόφασης αυτής δεν αποτελεί νομικό γεγονός το οποίο αποκλείει την εντεύθεν παραγραφή της αξιώσεως, παρά εκδήλως τρόπο νέας διακοπής της παραγραφής της αξιώσεως αυτής, οπότε την επομένη της εκδόσεως της τελεσίδικης αποφάσεως, αρχίζει νέος χρόνος παραγραφής της αξιώσεως αυτής, εικοσαετούς πλέον διάρκειας.

Περαιτέρω και δεδομένου του ότι μετά από την τελεσίδικη αναγνώριση της απαίτησης αυτής, ακολουθεί το στάδιο της αναγκαστικής εκτελέσεως εις βάρος του οφειλέτη, προς ικανοποίηση της εν λόγω απαίτησεως, εφόσον βεβαίως η απόφαση είναι και καταψηφιστική και ο οφειλέτης δεν στέργει σε εκούσια συμμόρφωση προς το διατακτικό της απόφασης, παρέπεται ότι η ΑΚ 268 θεσπίσθηκε ακριβώς **(και μόνον)** για να καθορίσει χρόνο παραγραφής της απαίτησεως μετά από την τελεσίδικη αναγνώρισή της.

Πράγματι : κατά τα προλεχθέντα, και μετά από την τελεσιδικία αρχίζει νέος χρόνος παραγραφής της απαίτησεως αυτής. Κατά δε το ανωτέρω στάδιο (της αναγκαστικής εκτελέσεως) εφόσον ο δανειστής επιχειρήσει να προβεί σε πράξεις της εκτελεστικής διαδικασίας (επίδοση επιταγής προς εκτέλεση, αναγκαστική κατάσχεση κ.ο.κ.), μετά από την πάροδο της εικοσαετίας, τότε θα αποκρουσθεί από τον οφειλέτη με άσκηση της ακυρωτικής ανακοπής εκ του άρθρου 933 § 1 ΚΠολΔικ, η οποία θα στηρίζεται στην επελθούσα εν τω μεταξύ παραγραφή⁵, ως οψίγονο λόγο ακυρωσίας των ως άνω διαδικαστικών πράξεων (ΚΠολΔικ 933 § 3), αφού τα πραγματικά περιστατικά που συνθέτουν την παραγραφή δεν καλύπτονται από το δεδικασμένο, επειδή δεν ήταν γεννημένα μέχρι την τελευταία συζήτηση της αγωγής επί της ουσίας στον πρώτο ή δεύτερο βαθμό δικαιοδοσίας, μετά τον οποίο εκδόθηκε η δικαστική απόφαση που συνιστά ή επικυρώνει τον εκτελεστό τίτλο (Βλ. τις ΚΠολΔικ 269 § 2 β' και 527 αριθ. 3) ⁶.

IV. Η κατά τη νομολογία λειτουργία της ΑΚ 268 εδάφ. α' επί μέλλουσας ζημίας (διαφυγόντων κερδών)

α. Οι παραδοχές των δικαστηρίων

Ο Άρειος Πάγος και τα κατώτερα δικαστήρια της ουσίας με σειρά αποφάσεων τους έχουν δεχθεί ότι :

⁴ **Σημαντήρας**, ΓενΑ, τ. II (έκδ. 1980), περιθ. αριθ. 1073 σελ. 45. ΑΠ 96/1963 ΝοΒ 11/761. ΕφΑθ 1991/1977 Αρμ ΛΓ/730. Βλ. επί του ζητήματος αυτού **Ράμμο-Λιτζερόπουλο**, Γνμδ, στο ΝοΒ 9 σελ. 1073 επ.

⁵ Περί του ότι η ένσταση παραγραφής συνιστά έγκυρο λόγο ακυρωτικής ανακοπής εκ της ΚΠολΔικ 933 § 1, ως αφορώσα την απαίτηση, βλ. **Φαλτσή**, Δίκαιο αναγκαστικής εκτελέσεως, τ. Α' § 39 περιθ. αριθ. 22 σελ. 574.

⁶ **Φαλτσή**, ανωτ., περιθ. αριθ. 39 σελ. 586-587, όπου κι άλλες παραπομπές στη συναφή βιβλιογραφία και νομολογία, στις υποσημ. αριθ. 155, 156 και 157, σελ. 587.

1) Σε περίπτωση μέλλουσας και εξακολουθητικής ζημίας, δεν αναγεννάται η αξίωση αποζημιώσεως εξακολουθητικώς, διότι η αξίωση αποζημιώσεως για ολόκληρη τη ζημία είναι μία και τίκτεται αφότου η παράνομη πράξη αρχίζει να αναδίδει επιζήμιες συνέπειες⁷· συνεπώς οι μέλλουσες να επέλθουν ζημίες αποτελούν τμήμα της εν λόγω ενιαίας αξιώσεως.

2) Η παραγραφή της εν λόγω μόνης αξιώσεως καλύπτει όλες τις ζημίες, επελθούσες και μέλλουσες.

3) Η ΑΚ 268 εδάφ. α' εφαρμόζεται και εν προκειμένω. Επομένως, εάν ασκηθεί αγωγή για μέρος μόνον της ανωτέρω μόνης αξιώσεως, (δηλαδή για ορισμένες μόνον από τις ζημίες), τότε η επίδοσή της διακόπτει την παραγραφή μόνον για το μέρος αυτό, ως προς το οποίο και δημιουργείται εκκρεμοδικία.

4) Επί απωλείας προσόδων, (δηλαδή επί μέλλουσας προβλεπτής ζημίας), η επιμήκυνση του χρόνου της παραγραφής των οικείων αξιώσεων σε εικοσαετή, κατά την ΑΚ 268 εδάφ. α', (αρχομένη από την τελεσιδικία), επέρχεται και για το μέρος της όλης αξίωσης, δηλαδή και της αναγομένης σε χρόνο μεταγενέστερο εκείνου, για τον οποίο επιδικάσθηκε η αποζημίωση. Επειδή, στην περίπτωση αυτή, και το μέρος αυτό της αξιώσεως, καίτοι δεν περιέχεται ως προς τούτο ειδική αναγνωριστική διάταξη στην τελεσιδική απόφαση, θεωρείται ότι έχει βεβαιωθεί (εμμέσως) με την παρεμπίπτουσα δικαστική κρίση, η οποία ήταν αναγκαία για την έναρξη δικαιώματος αποζημιώσεως του παθόντος γενικώς, δηλαδή για κάθε ζημία από την αδικοπραξία.

5) Η επιμήκυνση του χρόνου της παραγραφής προϋποθέτει την ύπαρξη αξιώσεως που δεν έχει υποκύψει στην παραγραφή μέχρι και την τελεσιδικία⁸.

β. Η έννοια των παραδοχών αυτών

Η προφανής έννοια των ανωτέρω παραδοχών της νομολογίας είναι – κατά τη γνώμη μας – η ακόλουθη :

Το πρόβλημα τίθεται κυρίως σε περίπτωση κατά την οποία, ο παθών έχει ασκήσει κατά του υπαιτίου της αδικοπραξίας αγωγή, με την οποία ζητεί την αποκατάσταση συγκεκριμένων ζημιών του, αποτόκων της αδικοπραξίας αυτής, (εννοείται εντός του χρόνου της παραγραφής) και στη συνέχεια, (α) εκδοθεί επί της αγωγής αυτής τελεσιδική απόφαση, δυνάμει της οποίας αφενός κηρύσσεται ο εναγόμενος υπαίτιος (ή συνυπαίτιος) της επικαλούμενης ζημίας του ενάγοντος και (β) ο ενάγων ασκεί μεταγενεστέρως και νέα αγωγή κατά του αυτού εναγομένου, με την οποία θα ζητεί την αποκατάσταση νέων (προβλεπτών) μελλοντικών ζημιών του (συνήθως θα πρόκειται για διαφυγόντα κέρδη του).

Σύμφωνα με τις ανωτέρω εκτεθείσες παραδοχές της νομολογίας, (σε συνδυασμό και με τα όσα ήδη αναπτύχθηκαν στην § ΙΙΙ του παρόντος περί της έννοιας της ΑΚ 268 εδάφ. α'), η επιμήκυνση της παραγραφής των αξιώσεων της δεύτερης αγωγής σε εικοσαετή, δυνάμει της τελευταίας διατάξεως του ΑΚ, σημαίνει προδήλως ότι, αφότου τελεσιδικήσει η δικαστική απόφαση επί της πρώτης αγωγής του παθόντος, τότε αρχίζει να τρέχει νέα παραγραφή της τελεσιδικώς κριθείσας αξιώσεως. Η παραγραφή αυτή αφορά την άσκηση του δημοσίου δικαιώματος του δανειστή να επιχειρήσει αναγκαστική εκτέλεση εις βάρος περιουσιακού στοιχείου του οφειλέτη, επί τη βάση της ως άνω τελεσιδικής καταψηφιστικής αποφάσεως, ως εκτελεστού τίτλου. Εξάλλου, εάν

⁷ ΑΠ 1581/2008 ΕΣυγκΔ 2008/436. ΑΠ 1978/2008 ΕΣυγκΔ 2009/35.

⁸ Βλ. όλως ενδεικτικώς : ΑΠ 8/2007 ΕπΔικΙδΑσφ 2008/251. ΕφΑθ 668/2006 ΕΣυγκΔ 2007/418. ΜΠρΑθ 1022/2008 ΕΣυγκΔ 2009/120.

ο κατά νόμο χρόνος της παραγραφής της εν λόγω αξιώσεως είναι μικρότερος της εικοσαετίας, τότε μετατρέπεται σε εικοσαετή και αρχίζει να τρέχει από την επομένη της τελεσιδικίας (με όποιον τρόπο κι αν επήλθε αυτή⁹). Επομένως, σε περίπτωση κατά την οποία ο δανειστής επιχειρήσει να προβεί σε πράξεις της εκτελεστικής διαδικασίας (επίδοση επιταγής προς εκτέλεση, αναγκαστική κατάσχεση κ.ο.κ.), μετά από την πάροδο της εικοσαετίας, τότε θα αποκρουσθεί από τον οφειλέτη με άσκηση της ακυρωτικής ανακοπής εκ του άρθρου 933 § 1 ΚΠολΔικ, η οποία θα στηρίζεται στην επελθούσα εν τω μεταξύ παραγραφή¹⁰, ως οψίγονο λόγο ακυρωσίας των ως άνω διαδικαστικών πράξεων (ΚΠολΔικ 933 § 3).

Τα ανωτέρω όμως δεν σημαίνουν και ότι η δεύτερη αυτή αγωγή του παθόντος μπορεί να ασκηθεί εντός εικοσαετίας από την έναρξη του χρόνου της παραγραφής, ήτοι και μετά από την πάροδο του χρόνου της (αρχικής) παραγραφής, (δηλαδή ενώ οι αγωγικές αξιώσεις έχουν ήδη αποσβησθεί), ακριβώς επειδή δυνάμει της ΑΚ 268 εδάφ. α' δεν αναβιώνει η παραγραφείσα αξίωση, παρά απλώς επιμηκύνεται ο χρόνος της (αρχικής συντομότερης) παραγραφής της, εφόσον όμως στον χρόνο που ασκείται δεν είναι ήδη παραγεγραμμένη¹¹.

Συνεπώς, η εν λόγω αγωγή, (καθώς και κάθε επόμενη, μέχρι να εξαντληθούν οι προβλεπτές αξιώσεις του παθόντος), απαιτείται να ασκηθεί εντός του χρόνου της αρχικής (συντομότερης) παραγραφής¹²⁻¹³, ενόψει του ότι με την άσκησή της διακόπτεται ο διαδρομή του χρόνου της παραγραφής των αξιώσεων που ασκούνται με αυτήν¹⁴⁻¹⁵. Διαφορετικά, απορρίπτεται ως παραγεγραμμένη, κατόπιν βεβαίως υποβολής σχετικής ενστάσεως από μέρους του εναγομένου¹⁶ ή και τρίτου έχοντος έννομο συμφέρον¹⁷.

Ένα παράδειγμα :

Ας υποθέσουμε τα κατωτέρω :

⁹ Η απόφαση καθίσταται τελεσίδικη είτε επειδή απορρίφθηκε η κατ' αυτής έφεση είτε επειδή παρήλθε άπρακτη η προθεσμία προς άσκηση αυτής (ΚΠολΔικ 518) είτε επειδή ο ηττηθείς διάδικος παραιτήθηκε (συννόμως) από το οικείο δικαίωμά του (ΚΠολΔικ 299 σε συνδ. με 297) (Βλ. **Ράμμο**, ΕλλΠολΔικ, (έκδ. 1961), § 143 VI Β σελ. 411).

¹⁰ Περί του ότι η ένσταση παραγραφής συνιστά έγκυρο λόγο ακυρωτικής ανακοπής εκ της ΚΠολΔικ 933 § 1, ως αφορώσα την απαίτηση, βλ. **Φαλτσιή**, Δίκαιο αναγκαστικής εκτελέσεως, τ. Α' § 39 περιθ. αριθ. 22 σελ. 574.

¹¹ ΟλομΑΠ 24/2003 ΕλΔ 2003/949 και 1262, ΔικΕτ&Επ (ΔΕΕ) 2004/795, ΝοΒ 2004/1180 και ΕπΔικΚοινΑσφ (ΕΔΚΑ) 2003/618. ΟλομΑΠ 38/1996 ΕλΔ 1997/41. ΟλομΑΠ 23/1994 ΕλΔ 1995/577. ΑΠ 80/1991 ΕλΔ 1992/547. ΑΠ 1021/2001 ΧρονΙδΔικ 1/915.

¹² Ητοι : είτε του χρόνου που ορίζει η ΑΚ 937 § 1 εάν ο εναγόμενος είναι ο υπαίτιος της αδιοπραγίας είτε του χρόνου που ορίζει το άρθρο 10 § 2 του π.δ. 237/1986 (και ήδη το άρθρο 7 ν. 3557/2007), εάν εναγόμενος είναι ο ασφαλιστής του υπαιτίου.

¹³ Κατά τις ΑΠ 1391/2007 (Α' δημοσίευση ΝΟΜΟΣ), ΑΠ 983/2006 (Α' δημοσίευση ΝΟΜΟΣ) και 1012/2004 (Α' δημοσίευση ΝΟΜΟΣ), οι αξιώσεις του παθόντος κατά του ασφαλιστή, που ασκήθηκαν με δεύτερη αγωγή του, θεωρήθηκαν παραγεγραμμένες, επειδή η διετής παραγραφή των αξιώσεων αυτών είχε συμπληρωθεί, πριν να εκδοθεί η τελεσίδικη απόφαση επί της πρώτης αγωγής του.

¹⁴ ΑΚ 261 εδάφ. α'.

¹⁵ Βλ. όλως ενδεικτικώς επιτυχή εφαρμογή των ανωτέρω, στην ΕφΑθ 868/2006 ΕΣυγκΔ 2007/421 και στην ΕφΑθ 5320/1998 ΕΣυγκΔ 2003/344.

¹⁶ ΑΚ 277.

¹⁷ ΑΚ 278.

a. Ένα αυτοκινητικό ατύχημα (δηλαδή αδικοπραξία παραχθείσα εξ αμελείας του οδηγού του ζημιογόνου οχήματος) έλαβε χώρα την 30ή Νοεμβρίου του έτους 2000.

b. Ο παθών έλαβε (κατά τον χρόνο του ατυχήματος) γνώση, αφενός της ζημίας κι αφετέρου του υποχρέου προς αποζημίωση και συνεπώς ο (πενταετής) χρόνος της παραγραφής των οικείων αξιώσεων αυτού άρχισε να τρέχει από την επομένη του συμβάντος ημέρα¹⁸ και λήγει, ως υπολογιζόμενος κατά νόμο σε έτη, μόλις περάσει και η αντίστοιχη ημερομηνία του τελευταίου (του πέμπτου) χρόνου¹⁹, ήτοι την 30ή Νοεμβρίου του έτους 2005, εκτός εάν η ημέρα αυτή ήταν κατά νόμο εξαιρετέα, οπότε ο χρόνος της παραγραφής συμπληρώνεται όταν περάσει και η επόμενη εργάσιμη ημέρα²⁰.

c. Η πρώτη αγωγή του παθόντος κατά του υπαιτίου του τραυματισμού του, με την οποία επιδιώκεται η αποκατάσταση της προβλεπτής αποθετικής ζημίας του, κατά το χρονικό διάστημα από το χρόνο της αδικοπραξίας μέχρι και τέλος του έτους 2001, ασκείται (: επιδίδεται αντίγραφο του εν λόγω δικογράφου στον εναγόμενο), κατά το έτος 2002.

d. Επ' αυτής εκδίδεται τελεσίδικη απόφαση, ευνοϊκή για τον ενάγοντα, κατά το έτος 2006.

e. [Εννοείται ότι, μέχρι και την τελεσιδικία της αποφάσεως επί της πρώτης αγωγής, δεν έχει παρέλθει, εν επιδικία, ο (βραχύς, λόγου χάριν, πενταετής κατ' άρθρο 937 § 1 ΑΚ) χρόνος της παραγραφής της αξιώσεως που ασκήθηκε με αυτήν²¹].

f. Στη συνέχεια, κατά το έτος 2003, ασκείται (επιδίδεται στον εναγόμενο) και δεύτερη αγωγή του παθόντος, με την οποία επιδιώκεται η αποκατάσταση της περαιτέρω προβλεπτής αποθετικής ζημίας του, ήτοι κατά το έτος 2003.

h. Τέλος, κατά το έτος 2008 ο παθών ασκεί κατά του υπαιτίου και τρίτη αγωγή, με την οποία ζητείται η επιδίκαση χρηματικού ποσού, για την αποκατάσταση περαιτέρω προβλεπτού διαφυγόντος κέρδους του, ήτοι κατά το έτος 2004.

Ερωτάται, ποια επίδραση έχει στο ζήτημα της παραγραφής των ως άνω αξιώσεων του παθόντος, η τελεσιδικία της απόφασης επί της πρώτης αγωγής, τόσο επί της εν αυτή αξιώσεως, όσο και επί των αξιώσεων που ασκήθηκαν με τις υπόλοιπες δύο αγωγές.

Η απάντηση στο ερώτημα αυτό (σύμφωνα με τις μνησθείσες ανωτέρω παραδοχές της νομολογίας) έχει ως εξής :

Επί της πρώτης αγωγής : Η αγωγή αυτή ασκήθηκε εντός του χρόνου της παραγραφής (που συμπληρώνεται, κατά τα προδιαληφθέντα την 30ή Νοεμβρίου του έτους 2005) και συνεπώς, από την επομένη ημέρα²² εκείνης κατά την οποία η επ' αυτής απόφαση κατέστη κατά νόμο τελεσίδικη, κατέστη πλέον εικοσαετής η παραγραφή της αξιώσεως του δανειστή να επιτύχει την ικανοποίηση αυτής από μέρους του οφειλέτη είτε με εκούσια

¹⁸ ΑΚ 937 § 1 σε συνδ. με 241 § 1 και 251.

¹⁹ ΑΚ 243 § 3, που εφαρμόζεται αναλόγως και επί παραγραφής [Σημαντήρας, ΓενΑ (έκδ. 1980) περιθ. αριθ. 1045 σελ. 692].

²⁰ ΑΚ 242, που εφαρμόζεται αναλόγως και επί παραγραφής.

²¹ Αυτό επαναλαμβάνουν στερεοτύπως όλες οι αποφάσεις (Βλ. ενδεικτικώς ΟλομΑΠ 24/2003 ΕπΔικΚοινΑσφ 2003/949, ΕλΔ 2003/949 και 1262, ΔΕΕ 2004/795 και ΝοΒ 2004/1180).

²² ΑΚ 241 § 1.

πράξη αυτού είτε αναγκαστικώς, με τη διαδικασία της αναγκαστικής εκτέλεσης.

Επί της δευτέρας αγωγής : Και η αγωγή αυτή ασκήθηκε εντός του χρόνου της παραγραφής και συνεπώς από την επομένη ημέρα εκείνης κατά την οποία κατέστη τελεσίδικη η απόφαση επί της πρώτης αγωγής, μετατρέπεται σε εικοσαετή (από πενταετή) αφενός η παραγραφή των ενδίκων αξιώσεων εν επιδικία κι αφετέρου η παραγραφή των αξιώσεων αυτών, μετά από την τελεσιδικία της αποφάσεως επί αυτής (της δευτέρας) αγωγής.

Επί της τρίτης αγωγής : Η αγωγή αυτή ασκήθηκε μετά από την παρέλευση του πενταετούς χρόνου της παραγραφής. Μετατροπή του χρόνου της παραγραφής αυτής σε εικοσαετή, (μετά την τελεσιδικία της αποφάσεως επί της πρώτης αγωγής), ούτως ώστε να είναι και η τρίτη αγωγή εμπρόθεσμη, δεν επέρχεται, διότι – όπως ήδη λέχθηκε ανωτέρω – απαραίτητη προς τούτο κατά νόμο προϋπόθεση είναι η άσκηση της αγωγής εντός του χρόνου της αρχικής (της πενταετούς) παραγραφής. Επομένως, η αγωγή αυτή θα απορριφθεί ως υποκύψασα στην παραγραφή, εφόσον βεβαίως ο εναγόμενος προβάλλει συννόμως τη σχετική ένσταση εκ του άρθρου 277 ΑΚ.

Διευκρινίζεται (ει και εκ περισσού) ότι κρίσιμο εν προκειμένω ζήτημα δεν είναι το εάν οι ένδικες αξιώσεις της τρίτης αγωγής αφορούν χρονικό διάστημα εντός του χρόνου της παραγραφής, παρά το εάν η αγωγή ασκήθηκε πριν να παρέλθει ο εν λόγω χρόνος.

Ένια δικαστήρια του πρώτου αλλά και του δευτέρου βαθμού δικαιοδοσίας, εφαρμόζοντας λανθασμένως την ως άνω νομολογία, (μολονότι στη μείζονα σκέψη που παραθέτουν στις αποφάσεις τους, εμφανίζονται να υιοθετούν τις ως άνω θέσεις της κρατούσας νομολογίας, εν τούτοις) κατά την κατάστροψη του πορίσματός τους από την εκτίμηση των αποδεικτικών μέσων, καταλήγουν στην παραδοχή ότι, κατά την έννοια της ΑΚ 268 εδάφ. α', μετά από την τελεσιδικία της αποφάσεως επί της πρώτης αγωγής, μετατρέπεται σε εικοσαετή η αρχική (πενταετής) παραγραφή των περαιτέρω αξιώσεων λόγω διαφυγόντος κέρδους του ενάγοντος/παθόντος, υπό την έννοια ότι από την τελεδικία αυτή άρχεται νέος χρόνος παραγραφής, εικοσαετούς πλέον διάρκειας. Και συνεπώς, (κατά τις λανθασμένες αυτές παραδοχές), ο παθών έχει τη δυνατότητα να ασκήσει συννόμως τη νέα αγωγή του εντός της εν λόγω εικοσαετίας. Δηλαδή, υπό τα δεδομένα του ως άνω παραδείγματος, με τελεσιδικία της αποφάσεως επί της πρώτης αγωγής κατά το έτος 2006, ο παθών δικαιούται να ασκεί αγωγές για διαφυγόντα κέρδη αυτού μέχρι του τέλους του εργασιακού βίου του, έως και το έτος 2026. Άρα, στο παράδειγμά μας, (κατά τις ίδιες εσφαλμένες παραδοχές), η τρίτη αγωγή του έχει ασκηθεί εντός του χρόνου της νέας παραγραφής.

Η παραδοχή αυτή είναι προδήλως λανθασμένη, διότι αντίκειται ευθέως στην ορθή δόξα, κατά την οποία (όπως ήδη λέχθηκε) δυνάμει της ΑΚ 268 εδάφ. α' δεν αναβιώνει η παραγραφείσα αξίωση, παρά απλώς επιμηκύνεται ο χρόνος της (αρχικής συντομότερης) παραγραφής της, εφόσον όμως στον χρόνο που ασκείται δεν είναι ήδη παραγεγραμμένη.

γ. Κριτική της νομολογίας

1. Υπό τα αναπτυχθέντα αμέσως ανωτέρω, γίνεται αντιληπτό πως η νομολογία μας δέχεται παγίως πλέον τα εξής : «Σύμφωνα με τη διάταξη του άρθρου 268 εδάφ. α' ΑΚ, η οποία εφαρμόζεται και σε κάθε βραχυπρόθεσμη παραγραφή, σε περίπτωση βεβαιώσεως με τελεσίδικη απόφαση της υπέρξεως

αξιώσεως αποζημιώσεως προς αποκατάσταση της ζημίας της αποθετικής ζημίας από αδικοπραξία, λόγω προκλήσεως παράνομης ζημίας, (όπως λ.χ. σωματικής βλάβης από αυτοκίνητο), επέρχεται κατ' αρχήν η επιμήκυνση της πενταετούς παραγραφής της ΑΚ 937 § 1, αρχομένη από την τελεσιδικία και ως προς το μέρος της όλης αξιώσεως αποζημιώσεως για αποθετική ζημία (απώλεια προσόδων), δηλαδή και σε χρόνο μεταγενέστερο εκείνου για τον οποίο επιδικάσθηκε η αποζημίωση. Και τούτο, διότι και το μέρος αυτό της αξιώσεως, (καίτοι δεν περιέχεται ειδική αναγνωριστική διάταξη στην απόφαση), θεωρείται ότι έχει βεβαιωθεί (εμμέσως) στην περίπτωση αυτή με την παρεμπίπτουσα δικαστική κρίση, η οποία ήταν αναγκαία για την ύπαρξη δικαιώματος αποζημιώσεως του παθόντος γενικώς, ήτοι για κάθε ζημία από την αδικοπραξία»²³.

2. Στις θέσεις αυτές της νομολογίας, θα μπορούσε να αντιλέξει κανείς τα ακόλουθα :

2.1. Τα δικαστήρια προκειμένου να υπαγάγουν στην εικοσαετή παραγραφή εκ του άρθρου 268 εδάφ. α' ΑΚ, όχι μόνον την κριθείσα έννομη σχέση (δηλ. την εκάστοτε ένδικη αξίωση προς αποζημίωση), αλλά και κάθε περαιτέρω αγωγή του παθόντος για μεταγενέστερη ζημία του, δέχονται ότι η τελεσίδικη (ευνοϊκή για τον ενάγοντα) δικανική κρίση περί της ένδικης αξιώσεώς του, εμπεριέχει σιωπηρώς και την (τελεσίδικη) κρίση τους περί του καθ' όλου δικαιώματος του ενάγοντος προς αποζημίωση.

2.2. Υπό διαφορετική διατύπωση, οι παραδοχές της νομολογίας, ότι «η **παρεμπίπτουσα** δικαστική κρίση ήταν **αναγκαία** για την ύπαρξη δικαιώματος αποζημιώσεως του παθόντος γενικώς» παραπέμπουν ευθέως στο γνωστικό πεδίο της πολιτικής δικονομίας και ειδικότερα στο άρθρο 331 ΚΠολΔικ, κατά το οποίο «Το δεδικοσμένο εκτείνεται και στα ζητήματα που κρίθηκαν **παρεμπιπτόντως** και αποτελούν **αναγκαία** προϋπόθεση του κυρίου ζητήματος, εάν το δικαστήριο ήταν καθ' ύλην αρμόδιο να αποφασίσει για τα παρεμπιπτόντα αυτά ζητήματα».

2.3. Δηλαδή τα δικαστήρια θεωρούν ότι **(α)** σε κάθε αγωγή με την οποία ζητείται η καταβολή συγκεκριμένης αποζημιώσεως, ενυπάρχει (ως αναγκαίο πρόκριμμα, κατά την έννοια της ΚΠολΔικ 331) και η αλάλητη αξίωση του ενάγοντος να κριθεί το καθόλου δικαίωμα αποζημιώσεώς του κατά του εναγομένου, επί τη βάση του πραγματικού που εκτίθεται στην αγωγή του και ότι **(β)** η ευνοϊκή για τον ενάγοντα τελεσίδικη κρίση του δικαστηρίου επί της ένδικης αξιώσεώς του, καλύπτει με δύναμη δεδικοσμένου, ως προκριματικό (προδικαστικό) ζήτημα, και το μνησθέν οικείο καθ' όλου δικαίωμα του ενάγοντος, με αποτέλεσμα να υφίσταται και περί αυτού τελεσίδικη δικαστική κρίση, η οποία εφέλκει και επ' αυτού εφαρμογή της ΑΚ 268 εδάφ. α'.

2.4. Ερωτάται όμως :

(i) Η ελληνική έννομη τάξη γνωρίζει άραγε το ως άνω καθόλου δικαίωμα αποζημιώσεως, ώστε τούτο πάντοτε να τίθεται εμμέσως (αλαλήτως) υπό δικαστική διερεύνηση ;

(ii) εν πάση περιπτώσει, η τελεσίδικη δικαστική κρίση περί της συγκεκριμένης αξιώσεως αποζημιώσεως που ήχθη ενώπιον του δικαστηρίου με την οικεία αγωγή, εμπεριέχει άραγε και όμοια κρίση περί τινος προδικαστικού ζητήματος και ειδικότερα, περί του ανωτέρω καθόλου δικαιώματος του ενάγοντος ; και

²³ Βλ. όλως ενδεικτικώς την ΑΠ 1581/2008 ΕΣυγκΔ 2008/436.

(iii) οι αξιώσεις που ασκούνται με τις μεταγενέστερες αγωγές είναι άραγε εκδηλώσεις της ενιαίας αξιώσεως του ενάγοντος προς αποζημίωσή του από τη συγκεκριμένη αδικοπραξία ή μήπως είναι είναι τελείως διαφορετικές εκείνης που ήδη κρίθηκε τελεσιδίκως και βεβαίως δεν αποτελούν μέρος αυτής;

2.5. Επί των ζητημάτων τούτων, εκθέτουμε τα ακόλουθα :

2.5.1. Το δικαστήριο, προκειμένου να κάνει δεκτή αγωγή, ως βάσιμη κατά νόμο και κατ' ουσίαν, εφαρμόζει συγκεκριμένο κανόνα δικαίου, στον οποίο ερείδεται η ένδικη αξίωση ιδιωτικού δικαίου. Ο κανόνας αυτός έχει δύο σκέλη : το πραγματικό και την έννομη συνέπεια. Στο πρώτο σκέλος διαλαμβάνονται οι παραγωγικές προϋποθέσεις για την επέλευση της έννομης συνέπειας²⁴ και επομένως, όταν αυτές συντρέχουν, επέρχεται *ipso iure* η προβλεπόμενη στη δεύτερο σκέλος έννομη συνέπεια, η οποία αποτελεί και την ένδικη κάθε φορά αξίωση²⁵.

2.5.2. Εξάλλου, είναι δυνατόν, για να τεχθεί η αγωγική έννομη συνέπεια που προβλέπει συγκεκριμένος κανόνας δικαίου, (δηλαδή για να στοιχειοθετηθεί νόμω η ένδικη αξίωση), να απαιτείται να επέλθει και μία άλλη έννομη συνέπεια, δηλαδή ένα άλλο δικαίωμα, το οποίο προκαλείται από την εφαρμογή ενός άλλου, διαφορετικού, κανόνα δικαίου²⁶.

²⁴ **Μητσόπουλος**, Η αναγνωριστική αγωγή (έκδ. 1947) σελ. 96-97. **Ο ίδιος**, Ανακοπή του εκ προσυμφώνου αγοραστού και κατόχου ακινήτου του πτωχού, επί καταχρηστική ασκήσει υπό του συνδίκου της δια πλειστηριασμού επισπευδομένης εκποιήσεως, ΕλΔ 25 § V σελ. 883. **Κεραμύς**, Αστικό δικονομικό δίκαιο, τ. II (έκδ. 1986), § 117 II σελ. 302. ΑΠ 9550/1998 ΕλΔ 40,1101. ΑΠ 1025/1993 ΕλΔ 35,1565. ΑΠ 683/1977 ΝοΒ 1978, 363.

²⁵ Πρόκειται για εφαρμογή της θεωρίας της «λειτουργίας του κανόνα δικαίου», την οποία υιοθετεί ο ΚΠολΔ, με το άρθρο 216 § 1α' αυτού [**Κονδύλης**, Το δεδικασμένον κατά τον ΚΠολΔικ έκδ. 1983, § 16 II 3 σελ. 190-1. **Κεραμύς**, ανωτ., § 75 σελ. 204 επ. **Απ. Γεωργιάδης**, Η «συρροή αξιώσεων» επί συνδρομής συμβατικής και αδικοπρακτικής ευθύνης, Δ. 6, § IV 1 σελ. 56. **Αστ. Γεωργιάδης**, Εισαγωγή και θεμελιώδεις έννοιες αστικού δικονομικού δικαίου, (έκδ. 1997), § 3 II 1 σελ. 52 επ. **Μπέης**, ΕρμΚΠολΔ, Εισαγωγή, § 4 III σελ. 23 επ. και υπό το άρθρο 216 § IV 1-3 σελ. 961-3. **Ο ίδιος**, Εισαγωγή στη δικονομική σκέψη, 3η έκδ. § 5 αριθ. 3 σελ. 112 επ. **Ο ίδιος**, Το κύριο περιεχόμενο του δικογράφου της αγωγής, Δ. 12 § 3.2. σελ. 408. **Βερβενιώτης**, Η αοριστία της αγωγής και ο αναιρετικός της έλεγχος, ΝοΒ 27 § II Α σελ. 1564 και «Αναιρετικά κείμενα», (έκδ. 1993), σελ. 3 επ].

Από τη συναφή νομολογία, βλ. τις ΑΠ 412/1986 ΕλΔ 28,440. ΕφΑθ 2936/1998, ΕφΑθ 2519/1997 και ΕφΚρ 325/1994, αδημ. στο νομικό τύπο. ΕφΑθ 6435/1987 ΝοΒ 36,364. ΕφΑθ 10371/1986 ΕλΔ 29,139. ΕφΑθ 2822/1986 ΕλΔ 27,701. ΕφΑθ 5454/1986 ΕλΔ 28,1448 και Δ. 18,203. ΕφΑθ 7555/1985 ΕλΔ 26,1407.

Βλ. και την διατύπωση της ΑΠ 1266/1989 ΕλΔ 32,790.

²⁶ **Κονδύλης**, ανωτ., § 12 Β 1 σελ. 121 και § 16 II 5 σελ. 192-193 και § 18 III σελ. 219-220. **Μπέης**, Μαθήματα πολιτικής δικονομίας, Θεμελιακές έννοιες, 1984, § 8.3.2.4.2. σελ.276-277. **Ο ίδιος**, Εισαγωγή στη δικονομική σκέψη, 3η έκδοση, § 1 παρατηρ. αριθ. 3.1. σελ. 31 και § 18 παρατηρ. αριθ. 3.2.4.2. σελ. 278-279. **Ο ίδιος**, ΕρμΚΠολΔ, Εισαγωγή § 4 III 3 σελ. 26-27, υπό το άρθρο 216 § IV 4 σελ. 961-963, υπό το άρθρο 324 § II 6 σελ. 1323 και υπό το άρθρο 331 § II σελ. 1341 και § III 1 σελ. 1343. **Ο ίδιος**, Το κύριο περιεχόμενο του δικογράφου της αγωγής, Δ. 12 § 3 παρατηρ. αριθ. 3.2.1. έως 3.2.3. σελ. 408-410. **Ο ίδιος**, Σχόλια, στη Δ. 2 (σελ. 164) και στη Δ. 13 (σελ. 838). **Ποδηματά**, Δεδικασμένο (Αντικειμενικά όρια ιδίως επί ενστάσεων) τ. I έκδοση 1995 Κεφ. Α' § 3 I 2 σελ. 100 επ. **Σταματόπουλος**, Ενημερωτικό σημείωμα, Δ. 15 σελ. 141-142 στην § 2.1. **Γεωργίου**, Δεδικασμένο - έννομη σχέση - προδικαστικό ζήτημα, ΕλΔ 26, 1103 επ. (στον περιθ. αριθ. 7 σελ. 1104-1105). ΕφΑθ 87/2001 αδημ. στο νομικό τύπο. Μειοψηφία της ΕφΑθ 9845/1997

Σχετικώς απαιτείται να υπενθυμίσουμε τ' ακόλουθα : Οι γενεσιουργές προϋποθέσεις του εκάστοτε διαγνωστέου δικαιώματος ενδέχεται να είναι είτε 1) ξηρά πραγματικά γεγονότα είτε **2) νομικές έννοιες (στις οποίες συμπεριλαμβάνεται και η υπαιτιότητα του αδικοπρακτούντος, στον κανόνα της ΑΚ 914)** είτε 3) αξιολογικές έννοιες (λ.χ. σπουδαίος λόγος, ισχυρός κλονισμός) είτε 4) έννομες συνέπειες, δηλαδή έννομα αποτελέσματα, τα οποία προκαλούνται κατ' εφαρμογή άλλου κανόνα δικαίου και τα οποία είναι κατά νόμο απαραίτητα για την πρόκληση της κύριας έννομης συνέπειας. Πρόκειται για τ'αποκαλούμενα *latu sensu* «προδικαστικά ή προκριματικά ζητήματα»²⁷. Στις τρεις πρώτες περιπτώσεις, δεν δημιουργείται δεδικασμένο για την αλήθεια αυτών κατά το άρθρο 331 του ΚΠολΔ, επειδή το άρθρο 324 του ίδιου Κώδικα θέτει τον περιορισμό ότι δεδικασμένο στοιχειοθετείται μόνον ως προς τις κριθείσες έννομες συνέπειες, όχι όμως και για τα παραγωγικά αίτια των συνεπειών αυτών. Αντίθετα, στην τέταρτη από τις περιπτώσεις που προαναφέρθηκαν, στις οποίες ο γενεσιουργός λόγος της επίδικης έννομης συνέπειας είναι μία άλλη έννομη συνέπεια, τότε η παρεμπίπτουσα διάγνωση της ισχύος της συνέπειας αυτής μπορεί να δημιουργήσει δεδικασμένο, υπό τις προϋποθέσεις της ΚΠολΔ 331²⁸. Με άλλα λόγια, στην εν λόγω τέταρτη περίπτωση, κατά τη βούληση του νόμου, η γέννηση της επιδιωκόμενης με την αγωγή έννομης συνέπειας εξαρτάται από την ισχύ της άλλης, της αποκαλούμενης προκριματικής, εξαρτώσας ή προδικαστικής (βλ. την ΚΠολΔ 331)²⁹. **Επομένως, σύμφωνα με την ανάπτυξη που προηγήθηκε, το πραγματικό του βασικού κανόνα δικαίου, δεν αποτελεί εξ ορισμού προδικαστικό ζήτημα κατά την έννοια του εν λόγω άρθρου του ΚΠολΔικ³⁰.**

2.5.3. Ερωτάται, μετά ταύτα, εάν επί αγωγής αποζημίωσης εξ αδικοπραξίας του εναγομένου, τα πραγματικά περιστατικά του ιστορικού της αγωγής αυτής, που συγκροτούν την παράνομη και υπαίτια πράξη του τελευταίου, συνιστούν κατά νόμο προδικαστικό ζήτημα, κατά την έννοια της ΚΠολΔικ 331, ώστε να τεχθεί ή όχι εξ αυτών δεδικασμένο και να δεσμεύεται εξ

αδημ. στο νομικό τύπο. ΕφΑθ 8908/1983 ΕλΔ 25,366 με σύμφωνο σημείωμα **Χαρ. Παπαδάκη**, όπου κι άλλες παραπομπές. ΠΠρΑθ 16232/1983 ΕλΔ 25,1439. ΜΠρΑθ 7374/1984 ΕλΔ 26,1228.

Βλ. όμως αντιθέτως τις : ΑΠ 386/2000 ΕλΔ 41/1311, ΑΠ 610/1999 ΕλΔ 41/369, ΑΠ 839/1999 ΕλΔ 41/369, ΑΠ 1174/1999 ΕλΔ 41/694, ΕφΑθ 3375/1992 ΕλΔ 34/158 και ΕφΑθ 8204/1991 ΕλΔ 33/865.

²⁷ **Μπέης**, ΕρμΚΠολΔ, Εισαγωγή, § 4 ΙΙΙ σελ. 25 επ., § 8 ΙΙΙ (γ) σελ. 65, υπό το άρθρο 216 § IV 4 σελ.961-963 και υπό το άρθρο 331 § ΙΙΙ 1 σελ. 1342. **Ο ίδιος**, Το κύριο περιεχόμενο του δικογράφου της αγωγής, Δ. 12 σελ.408-401 (στις § § 3.2.1. έως 3.2.3). **Ο ίδιος**, Εισαγωγή στη δικονομική σκέψη, 3η έκδοση, § 3 παρατηρ. αριθ. 3.1. σελ. 31 επ. **Γεωργίου**, Ενημερωτικό σημείωμα, υπό την ΕφΠατρ 578/1984, στην ΕλΔ 26,79/80 στις § § 5 έως και 9. **Ο ίδιος**, Δεδικασμένο-Έννομη σχέση-Προδικαστικό ζήτημα, ΕλΔ 26 σελ.1105.

Για την έννοια του όρου «προκριματικά ζητήματα», βλ. και **Κρίστη**, Ιδιωτικό διεθνές δίκαιο, Γενικό μέρος έκδ. 1970 § 25 σελ. 153 επ..

²⁸ **Μπέης**, ΕρμΚΠολΔ, Εισαγωγή, ΕρμΚΠολΔ § 8 ΙΙΙ (γ) σελ. 65 και υπό το άρθρο 331 § ΙΙΙ 1 σελ. 1342.

²⁹ **Μπέης**, ΕρμΚΠολΔικ, Εισαγωγή, § 4 ΙΙΙ 3 σελ. 26-7 και υπό το άρθρο 218 § ΙΙΙ 2 δ' σελ. 972. **Κονδύλης**, Το δεδικασμένον κατά τον ΚΠολΔικ (έκδ. 1983) § 12 ΙΙ Β 1 σελ. 121 επ. και § 16 ΙΙ 5 σελ. 192.

³⁰ **Μπέης**, Δ. 23, 1071 και ΕρμΚΠολΔ υπό το άρθρο 324 § ΙΙ 6 σελ. 1323. Μειοψηφία της ΕφΑθ 9845/1997 αδημ. στο νομικό τύπο

αυτού το δικαστήριο, το οποίο θα εκδικάσει δεύτερη αποζημιωτική αγωγή του ενάγοντος κατά του εναγομένου, επειδή η αδικοπραγία του τελευταίου εξακολούθησε να προκαλεί ζημία του ενάγοντος.

2.5.4. Εάν η επικαλούμενη έννομη σχέση, που τίκτει ζημία εις βάρος του ενάγοντος, είναι η αδικοπραξία του τελευταίου και με την αγωγή ζητείται η καταδίκη του εναγομένου προς αποζημίωση του ενάγοντος, τότε ο κανόνας δικαίου που καλείται σε εφαρμογή από το δικάζον δικαστήριο, είναι η ΑΚ 914 (σε συνδ. με τις ΑΚ 297 και 298, οι οποίες εξειδικεύουν το είδος της αποζημιώσεως που θα επιδικασθεί στον παθόντα³¹). Σύμφωνα με την διάταξη αυτή, για να υποχρεωθεί κάποιος σε αποζημίωση άλλου, θα πρέπει να διέπραξε εις βάρος του αδικοπραξία, δηλαδή να είναι ο δράστης παράνομης και υπαίτιας πράξης. Συνεπώς, στο πρώτο σκέλος της διάταξης αυτής (δηλαδή στο πραγματικό της), τίθενται ως παραγωγικοί λόγοι του δικαιώματος του παθόντος προς αποζημίωση έναντι του δράστη, η διάπραξη από μέρους του τελευταίου παράνομης και υπαίτιας πράξης' από το άλλο μέρος, με το δεύτερο σκέλος της ίδιας διάταξης, θεσμοθετείται ως έννομη συνέπεια της αδικοπραξίας του τελευταίου, το δικαίωμα του παθόντος προς αποκατάσταση πάσης ζημίας του, η οποία είναι ευθέως απότοκη της συμπεριφοράς του αντιδίκου του.

2.5.5. Η γνώμη μας (όπως προκύπτει από τα προεκτεθέντα) είναι, ότι τα πραγματικά περιστατικά περί αδικοπραξίας του εναγομένου (δηλαδή οι συνθήκες υπό τις οποίες συντελέσθηκε η αδικοπραξία αυτή, η υπαιτιότητα ή η συνυπαιτιότητα του εναγομένου κ.ο.κ.), που ετέθησαν υπ' όψιν του δικαστηρίου με την πρώτη από τις εν λόγω αγωγές και κρίθηκαν τελεσιδίκως με την οικεία απόφαση που διαθέτει την εν λόγω δικονομική ωριμότητα, **δεν αποτελούν προδικαστικά ζητήματα της δεύτερης δίκης**, ώστε να τεχθεί εξ αυτών δεδικασμένο και να δεσμεύσουν και το δικαστήριο που θα εκδικάσει την δεύτερη αγωγή, κατά το άρθρο 331 του ΚΠολΔ, παρά αποκλειστικώς στοιχεία του κανόνα δικαίου, τον οποίο εφάρμοσε το δικαστήριο που επελήφθη της πρώτης από τις αγωγές αυτές.

2.5.6. Επισημαίνονται συναφώς και τα εξής : **Το ελληνικό δικονομικό δίκαιο** (όπως άλλωστε και τα δίκαια της κεντρικής ευρωπαϊκής³² αλλά και της νεολατινικής³³ οικογένειας) **αρνείται να περιβάλλει με τη δύναμη του δεδικασμένου, αυτοτελώς, τις παραδοχές της δικαστικής απόφασης περί του πραγματικού του εφαρμοστέου κανόνα δικαίου, έστω κι αν αυτές στηρίζουν ευθέως το διατακτικό της**. Το δόγμα του δεδικασμένου, όπως αποτυπώνεται στις διατάξεις των άρθρων 322 και 324 του ΕλλΚΠολΔ, στηρίζεται στην παραδοχή ότι η λειτουργία του (θετική και αρνητική³⁴) εκδηλώνεται εν αναφορά προς ολόκληρο τον δικανικό συλλογισμό, ως σύνολο (μείζων πρόταση, ελάσσων πρόταση, συμπέρασμα) και όχι μεμονωμένως ως προς τις παραδοχές του

³¹ Βλ. προχειρώς, **Απ. Γεωργιάδη**, στον ΚΠολΔικ των Γεωργιάδη/Σταθόπουλου, υπό το άρθρο 914 περιθ. αριθ. 80 επ., σελ. 711 επ.

³² (με προεξάρχοντα το γερμανικό, το αυστριακό και το ελβετικό δίκαιο).

³³ (με κύριους εκπροσώπους το ιταλικό και το γαλλικό δίκαιο).

³⁴ **Ράμμος**, Στοιχεία ΕλλΠολΔικ, τ. Ι (1961) § 145 Α σελ. 415. **Ο ίδιος**, Επιτομή αστικού δικονομικού δικαίου, έκδ.1975, § 53 ΙΙ Α σελ. 85. **Κονδύλης**, ανωτ. § 12 ΙΙ Α σελ. 115 επ. και Β σελ. 121 επ. **Αστ. Γεωργιάδης**, Αναγνώρισις και εκτέλεσις αλλοδαπών αποφάσεων, Αρμ. ΚΗ, § ΙΙΙ σελ. 601, όπου κι άλλες παραπομπές στην υποσημ. Νο 14. **Ποδηματά**, ανωτ. σελ. 80 επ. ΑΠ 1025/1993 ΕΛΔ 35,1565. ΕφΘεσ 796/1992 ΕΛΔ 33,1289. ΕφΑθ 8908/1983 ΕΛΔ 25,366. ΠΠρΑθ 16232/1983 ΕΛΔ 1439.

δικαστηρίου που αναφέρονται είτε 1) στην έννοια της εφαρμοσθείσας διατάξεως νόμου είτε 2) στα πραγματικά περιστατικά που αυτό δέχθηκε ως αποδειχθέντα³⁵⁻³⁶.

³⁵ ΟλομΑΠ 15/1993 ΕΛΔ 39,303. ΑΠ 386/2000 ΕΛΔ 41,1311. ΑΠ 19/2000 ΕΛΔ 41,986. ΑΠ 31/1999 ΕΛΔ 40,1336. ΑΠ 1446/1998 ΕΛΔ 39,1610. ΑΠ 15/1998 Δ. 1998,422. ΑΠ 995/1992 ΕΛΔ 1994,381. ΑΠ 406/1986 ΕΛΔ 28,293. ΑΠ 303/1979 ΝοΒ 27,1284. ΑΠ 683/1977 ΝοΒ 26,363. ΑΠ 1191/1974 ΝοΒ 23,729. ΕφΑθ 9548/1997 αδημ. στο νομικό τύπο. ΕφΘεσ 43/1994 Αρμ. 1994,1145. ΕφΘεσ 3102/1992 ΕΛΔ 1994,637. ΕφΑθ 8204/1991 ΕΛΔ 33,865. ΕφΠειρ 178/1990 ΕΛΔ 1992,407. ΕφΠειρ 1120/1986 ΕΛΔ 29,718. ΕφΑθ 7123/1975 ΕΛΔ 1977,45. ΕφΑθ 920/1984 ΕΛΔ 25,1192. ΠΠρΜυτλ 138/1989 ΕΛΔ 32,633. ΜΠρΑθ 7374/1984 ΕΛΔ 26,1228. **Κονδύλης**, ανωτ. § 19 ΙΙ 3 σελ. 235. **Ράμμος**, Διάγραμμα Εισηγητού, ΣχέδΠολΔικ ΙΙΙ (1951) σελ. 202. **Ο ίδιος**, Εγχειρίδιον Ι § 205 Ι σελ. 572/3. **Γεσίου- Φαλτσή**, στο Αφιέρωμα στον Κ. Βαβούσκο, τ. Β' σελ. 32-34. **Η ίδια**, Γνωμοδ. Αρμ. 1987, σελ. 23/4. **Κεραμεύς**, ανωτ. § 117 σελ. 302/3. **Μπέης**, ΕρμΚΠολΔ, Εισαγωγή § ΙΙΙ 2 γ' σελ. 63 επ. και υπό το άρθρο 324 § ΙΙ 2 σελ. 1320 επ. **Ο ίδιος**, Εισαγωγή στη δικονομική σκέψη, 3η έκδοση, § 18 (3.2.4.) σελ. 276 επ. **Ο ίδιος**, Η ανίσχυρος διαδικαστική πράξις, § 8 σελ. 306. **Ο ίδιος**, Μαθήματα πολιτικής δικονομίας, Θεμελιακές έννοιες, 1984, § 8.3.2.4.1. σελ. 274 επ. **Ο ίδιος**, Τα αντικειμενικά όρια του δεδικασμένου κατά το ελληνικό δίκαιο, Δ. 19 § 3 σελ. 716-717. **Ο ίδιος**, Το κύριο περιεχόμενο του δικογράφου της αγωγής, Δ. 12 § 3 σελ. 410. **Βερνάρδος**, ανωτ. σελ. 179. **Ποδηματά**, ανωτ. Κεφ. Α' § 3 Ι σελ. 79 επ. και 1 (Β) σελ. 50 επ. **Αρβανιτάκης**, Τα χρονικά όρια του δεδικασμένου, 1995 § 2 Ι 1 σελ. 34-35, όπου και άλλες παραπομπές στις υποσημειώσεις υπό τους αριθμούς 4 και 5. **Σινανιώτης**, ΕρμΚΠολΔ, υπό το άρθρο 324 § IV σελ. 126. **Μάγνης**, Η έννοια της έννομης σχέσης στο αστικό και στο δικονομικό δίκαιο, Δ. 13 Κεφ. Θ' σελ. 34 επ.

³⁶ Ομοίως, αντικείμενο της αναγνωριστικής αγωγής είναι κατά νόμο μόνον δικαιώματα και υποχρεώσεις που απορρέουν από συγκεκριμένο κανόνα δικαίου. Συνεπώς, μόνον το πόρισμα του νομικού συλλογισμού που καταλήγει στη διάγνωση δικαιωμάτων και υποχρεώσεων, μπορεί ν' αποτελέσει συννόμως αντικείμενο δικαστικής κρίσης (επομένως και περιεχόμενο του δεδικασμένου). Αντιθέτως, οι προτάσεις που οδηγούν στην συναγωγή του πορίσματος αυτού (και συγκεκριμένως είτε η μείζων : η έννοια του εφαρμοστέου κανόνα δικαίου, είτε η ελάσσων : η διαπίστωση του πραγματικού) δεν συνιστούν μόνες τους παραδεκτό αντικείμενο της αναγνωριστικής αγωγής. Αποστολή του δικαστηρίου είναι αποκλειστικά η απαγγελία εννόμων συνεπειών. Η εκπλήρωση της αποστολής αυτής στο χώρο της αναγνωριστικής αγωγής επιβάλλει την ενασχόληση του δικαστηρίου αποκλειστικά με (αμφισβητούμενα εκατέρωθεν) δικαιώματα και υποχρεώσεις και όχι απλών στοιχείων που οδηγούν στη θεμελίωσή τους (Από την πλουσιότητα συναφή νομολογία, βλ. χαρακτηριστικά τις αποφάσεις : ΑΠ 914/1997 ΕΛΔ 1999,590 και ΕΕΝ 1999,61. ΑΠ 4/1992 ΕΛΔ 34, 65. ΑΠ 127/1990 Δ. 1992,125 και ΕΕΝ 1990,657. ΑΠ 364/1988 ΕΕΝ 1989,205 και ΝοΒ 1989,252. ΑΠ 1582/1979 Δ. 12, 169. ΕφΑθ 5097/2002 αδημ. στο νομικό τύπο. ΕφΑθ 431/2001 ΕΛΔ 42,1354. ΕφΘεσ 977/2000 Αρμ. 2000,822. ΕφΑθ 1087/1999 ΕΛΔ 1998,414. ΕφΑθ 9550/1998 ΕΛΔ 40,1101. ΕφΑθ 2871/1998 ΝοΒ 48,1137. ΠεντΕφΑθ 1089/1997. ΕφΛαρ 629,1996 Δ. 1997/2754. ΕφΘεσ 3102/1992 ΕΛΔ 35,637).

Από την δε συναφή βιβλιογραφία, βλ. **Μητσόπουλο**, Η αναγνωριστική αγωγή κατά το ελληνικόν δικονομικόν δίκαιον, έκδ. 1947, § 7 σημ. 2 σελ. 124. **Κεραμέα**, ανωτ. § 59 σελ. 133 επ. **Μπέη**, ΕρμΚΠολΔ, στην Εισαγωγή § 4 ΙΙΙ 2 σελ. 26 και § 8 ΙΙΙ 2 (γ) σελ. 65-66, καθώς και υπό το άρθρο 70 § ΙΙΙ 3 σελ. 382 επ. **Τον ίδιο**, Αντικείμενο αναγνωριστικής αγωγής, Γνμδ. Δ. 19 σελ. 56 επ. **Τον ίδιο**, Εισαγωγή στη δικονομική σκέψη, 3η έκδοση, § 5 (2.2.2.3.) σελ. 111. **Τον ίδιο**, Μαθήματα Πολιτικής δικονομίας, Θεμελιακές έννοιες, 1984, § 4.2.1. σελ. 185 επ. **Θεοδωράκη**, Αντικειμενικά όρια του δεδικασμένου σε αντιδιαστολή με τα όρια

Δεδικασμένο δηλαδή δημιουργείται **μόνον** ως προς την κριθείσα έννομη σχέση (ΚΠολΔ 322, 324), με άλλα λόγια την αξιούμενη από τον ενάγοντα έννομη συνέπεια³⁷, η οποία - ως αντικείμενο της δίκης³⁸ - ήχθη προς εκδίκηση ενώπιον του δικαστηρίου. Η δικαστική κατάφαση περί του ότι ισχύει η επίδικη έννομη συνέπεια, ως συμπέρασμα του οικείου δικανικού συλλογισμού, περιλαμβάνει και τον εφαρμοσθέντα κανόνα δικαίου και τη βιοτική σχέση που αποτελεί το πραγματικό του εν λόγω κανόνα και το μνησθέν συμπέρασμα³⁹.

2.5.7. Εκ πρώτης όψεως, οι παραδοχές αυτές ξενίζουν και δεν γίνονται εύκολα δεκτές, επειδή ειδικά ο εφαρμοστής του δικαίου δεν στέργει εύκολα ν' αποδεχθεί προοπτική, υπό το κράτος της οποίας θεωρητικώς είναι δυνατό να εμφανισθεί δικαστική απόφαση, που να δέχεται ως αποδεδειγμένα περιστατικά αντίθετα εκείνων, τα οποία θεωρήθηκαν ως αποδειχθέντα σε προηγηθείσα τελεσίδικη απόφαση. Και τούτο, διότι η δικαστική αυτή απόφαση θα εμφανισθεί στο κοινωνικό σύνολο ως αντινομούσα προς εαυτήν και μάλιστα αδικαιολογήτως, αφού πράγματι *prima facie* ο πολίτης δεν αντιλαμβάνεται πώς είναι δυνατόν η ίδια βιοτική σχέση λόγου χάρη να εμφανίζεται σε δικαστικές αποφάσεις άλλοτε ως ισχύσασα κι άλλοτε ως μη ισχύουσα⁴⁰. Αλλά, η αντινομία αυτή είναι μόνο φαινομενική, αφού - όπως ήδη

του άρθρου 70 του ΚΠολΔ, Δ. 16,622 επ.). Αντιστοίχως, αντικείμενο του δεδικασμένου αποτελεί η αξίωση του ενάγοντος (: η έννομη συνέπεια που είχε επικαλεσθεί με την αγωγή του), εν σχέσει με τον αντίστοιχο κανόνα δικαίου από τον οποίο πηγάζει η αξίωση αυτή και στον οποίο κατά την τελεσίδικη απόφαση θεμελιώνεται η αγωγή (**Μπέης**, ΕρμΚΠολΔ, υπό το άρθρο 324 § III 1 σελ. 1324. **Ο ίδιος**, Εισαγωγή στη δικονομική σκέψη, 3η έκδοση, § 18 παρατηρ. 3.2.4.1.2. σελ. 278. **Μητσόπουλος/Κεραμύς**, Δεδικασμένο' η νομική αιτία το οριοθετεί αντικειμενικά. κλπ. Γνμδ, ΕΛΔ 24 § Α 4 σελ. 6-7. **Απ. Γεωργιάδης**, Η «συρροή αξιώσεων» επί συνδρομής συμβατικής και αδικοπρακτικής ευθύνης, Δ. 6 § IV 5 σελ. 59.

³⁷ ΑΠ 1025/1993 ΕΛΔ 35,1565. ΑΠ 683/1977 ΝοΒ 26,363. ΕφΑθ 9550/1998 ΕΛΔ 40,1101. ΕφΑθ 2534/1998 αδημ. στο νομικό τύπο. ΕφΠειρ 833/1989 ΕΛΔ 31,1491. **Μητσόπουλος**, Η αναγνωριστική αγωγή κατά το ελληνικόν δικονομικόν δίκαιον, σελ. 96-7. **Ο ίδιος**, Ανακοπαί του εκ προσυμφώνου αγοραστού και κατόχου ακινήτου του πτωχού επί καταχρηστική ασκήσει υπό του συνδίκου της διά πλειστηριασμού επισπευδομένης εκποιήσεως, (Μελέτη, αφιερωθείσα από τον συγγραφέα στον Ομότιμο Καθηγητή του Πανεπιστημίου Αθηνών και Ακαδημαϊκό Γεώργιο Μιχαηλίδη-Νουάρο) ΕΛΔ 25 § V σελ. 883.

³⁸ **Μιχελάκης**, Κανών δικαίου και δεδικασμένον, ΕΛΔ 25 § 1 σελ. 529. **Μπέης**, Το αντικείμενο της πολιτικής δίκης, Δ. 21 σελ. 3 επ. και ιδίως στην § 10.2 σελ. 31 επ. ΑΠ 127/1990 ΔΕΝ 1991,277 = Δ. 1992,125 = ΕΕΝ 1990,657. ΑΠ 364/1988 ΕΕΝ 1989,205 = ΕΕργΔ 1989,1031 = ΝοΒ 1989,252. ΕφΝαυπλ 641/1995 αδημ. στο νομικό τύπο. ΕφΑθ 629/1996 Δ. 1997,3754. ΕφΠειρ 833/1989 ΕΛΔ 31,1491.

³⁹ Βλ. **Μπέη**, ΕρμΚΠολΔ, υπό το άρθρο 324 § III 1 σελ. 1324. **Τον ίδιο**, Εισαγωγή στη δικονομική σκέψη, 3η έκδοση, § 18 (3.2.4.1.2.) σελ. 278. **Τον ίδιο**, Τα αντικειμενικά όρια του δεδικασμένου κατά το ελληνικό δίκαιο, Δ. 19, σελ. 710 επ. και ιδίως § 3 σελ. 716-717 και § 7,8 σελ. 719 επ. **Μητσόπουλο/Κεραμέα**, Δεδικασμένο' η νομική αιτία το οριοθετεί αντικειμενικά κλπ. (Γνμδ.), ΕΛΔ 24 § Α (4) σελ. 6/7. **Απ. Γεωργιάδης**, Η «συρροή αξιώσεων» επί συρροής συμβατικής και αδικοπρακτικής ευθύνης, Δ. 6 § IV 5 σελ. 59.

⁴⁰ Περί του ότι οι έννομες σχέσεις, ως νομικά γεγονότα, δεν υπάρχουν (μόνο τα φυσικά γεγονότα υπάρχουν, δηλαδή γίνονται αντιληπτά με τις αισθήσεις), αλλ' αναγνωρίζονται ως ισχύουσες ή μη ισχύουσες από τα πολιτικά δικαστήρια, ως δικαιοδοτούντα προς τούτο - κατά το Σύνταγμα και την Πολιτική Δικονομία -

λέχθηκε - συνιστά τη φυσική συνέπεια της νομοθετικής επιλογής του έλληνα νομοθέτη, περί του ότι το δεδικασμένο δεν καλύπτει και τις επί μέρους παραδοχές του νομικού συλλογισμού, ο οποίος στο πεδίο του δεδικασμένου λειτουργεί αποκλειστικά ως αδιάσπαστη ενότητα.

2.5.8. Πολλές δικαστικές αποφάσεις, παρ' όλα αυτά, δέχονται ότι δημιουργείται αυτοτελώς δεδικασμένο από τις παραδοχές της τελεσίδικης απόφασης περί των πραγματικών περιστατικών που αποτέλεσαν το πραγματικό του εφαρμοσθέντος κανόνα δικαίου.

Για παράδειγμα, τα δικαστήρια δέχθηκαν ότι, εάν έγινε τελεσίδικως δεκτή αγωγή λόγω αδικοπραξίας και ζητήθηκε η αποζημίωση του ενάγοντος λόγω στέρησης των εισοδημάτων του για ορισμένο χρονικό διάστημα, τότε κατοχυρώνεται με ισχύ δεδικασμένου και η αναγκαία διάγνωση του δικαστηρίου ως προς την ύπαρξη του καθόλου δικαιώματος του ενάγοντος προς αποζημίωση, από το οποίο απορρέουν οι συγκεκριμένες αξιώσεις προς αποζημίωση⁴¹.

Τα δικαστήρια στήριξαν την ερμηνευτική αυτή παραδοχή στην λανθασμένη αντίληψη ότι το βιοτικό γεγονός, από το οποίο πηγάζουν οι αξιώσεις που ασκήθηκαν με τις αγωγές και το οποίο συγκροτεί το πραγματικό της ΑΚ 914 που εφάρμοσε το δικάσαν την πρώτη αγωγή δικαστήριο (λ.χ. η παράνομη και υπαίτια συμπεριφορά του εναγομένου, στην αγωγή προς καταβολή αποζημίωσης λόγω αδικοπραξίας), συνιστά προδικαστικό ζήτημα, κατά την έννοια της ΚΠολΔ 331, το οποίο αναφέρεται στην αναγνώριση από μέρους του δικαστηρίου μίας γενικής υποχρέωσης προς αποζημίωση και συνεπώς καλύπτεται με ισχύ δεδικασμένου από την προηγηθείσα τελεσίδικη απόφαση' με περαιτέρω έννομο αποτέλεσμα, να μην επιτρέπεται η επανάκρισή του σε μεταγενέστερη δίκη προς καταβολή στον ενάγοντα περαιτέρω αποζημίωσης που απορρέει από την ίδια αδικοπραξία. Ενώ το εκάστοτε κρίσιμο βιοτικό γεγονός (και, στο παράδειγμά μας, η αδικοπρακτική συμπεριφορά του εναγομένου) δεν αποτελεί προδήλως προδικαστικό ζήτημα σε καμμία δίκη (αρχική και επόμενες), αφού απλώς είναι το πραγματικό του κανόνα δικαίου (εν προκειμένω της ΑΚ 914), το οποίο το δικαστήριο καλείται να εφαρμόσει κάθε φορά που ασκείται αξίωση αποζημίωσης⁴².

2.5.9. Με άλλα λόγια, όπως λέχθηκε ανωτέρω, η αδικοπραξία του δράστη συνιστά προϋπόθεση κατά τη λειτουργία του κανόνα δικαίου, προκειμένου να επέλθει η έννομη συνέπεια (: η ένδικη αξίωση που ασκείται με την αγωγή) και γι' αυτό είναι αναγκαίο να κρίνεται και να επανακρίνεται

Πολιτειακά Όργανα, βλ. **Μπέη**, Το αντικείμενο της πολιτικής δίκης, Δ. 21 σελ. 51 υποσημ. αριθ. 78. **Τον ίδιο**, ΕρμΚΠολΔ, υπό το άρθρο 338 § V 6 σελ. 1453. **Τον ίδιο**, Εισαγωγή στη δικονομική σκέψη, 3η έκδοση, § 1 (3.2. σελ. 36-37) και (3.3.1. σελ. 37). **Τον ίδιο**, Η έννοια, η λειτουργία και η φύσις της δικαστικής αποφάσεως (1972), § 1 III 10 σελ. 68 επ. **Μητσόπουλο**, Ιστορική και δικανική γνώσις, ΝοΒ 36 § II σελ. 276 επ. ΕφΑθ 2936/1998 και ΜΠρΧαλκίδας 274/1991 δημοσιεύτες στο νομικό τύπο. Βλ. επίσης - χωρίς δογματική θεμελίωση - τις αποφάσεις : ΠΠρΒερ 110/1983 ΝοΒ 31,858 = Αρμ. ΛΖ, 662 και ΜΠρΑθ 6051/1974 ΝοΒ 22,838.

⁴¹ Βλ. χαρακτηριστικά τις ΑΠ 525/1981 ΝοΒ 1982,61 και ΕφΑθ 4414/1992 Δ. 1992, 916 με αντίθετες (και ορθές) παρατηρήσεις **Κ. Μπέη**.

⁴² **Μπέης**, ΕρμΚΠολΔ, Εισαγωγή, § 8 III (γ) σελ. 65. **Ο ίδιος**, Τα αντικειμενικά όρια του δεδικασμένου κατά το ελληνικό δίκαιο, Δ.19 § 7 σελ. 719-720.

κάθε φορά που άγεται προς εκδίκαση αξίωση προς αποζημίωση μεταγενέστερης ζημίας του παθόντος⁴³⁻⁴⁴, ακριβώς επειδή

(i) κατά την έννοια της ΚΠολΔ 331, το προδικαστικό ζήτημα δεν είναι ποτέ πραγματικό περιστατικό (βιοτικό συμβάν, όπως η παράνομη και υπαίτια συμπεριφορά του δράστη αδικοπραξίας), παρά - όπως ανωτέρω λέχθηκε - μία άλλη έννομη συνέπεια, βάσει άλλης διατάξεως νόμου, πέραν εκείνης στην οποία στηρίζεται κυρίως η ένδικη αξίωση⁴⁵. Ειδικότερα, όταν στο δικονομικό δίκαιο εξοπλίζονται με δεδικασμένο οι προδικαστικές έννομες σχέσεις, αυτές είναι ακριβώς έννομες σχέσεις που το ουσιαστικό δίκαιο θέτει ως *negotia essentialia* για να γεννηθεί η επίδικη έννομη σχέση. Υφίστανται δηλαδή δύο έννομες σχέσεις : μία η προκριματική και μία η αποτελούσα το αντικείμενο της συγκεκριμένης δίκης, που είναι και η συνέπεια της πρώτης. Ενώ στην εξεταζόμενη περίπτωση, η αξίωση αποζημίωσης κατά την εφαρμοστέα διάταξη της ΑΚ 914, δεν εξαρτάται από άλλη έννομη σχέση (ήτοι από άλλη έννομη συνέπεια), παρά αποκλειστικά από την ζημιολογία συμπεριφορά του δράστη, δηλαδή από πραγματικό γεγονός και επομένως η ΚΠολΔ 331 είναι εξ ορισμού ανεφάρμοστη,

(ii) η αξίωση αποζημίωσης που τίκεται από αδικοπραξία, αναφορικά με την εξελισσόμενη στη διαδρομή του χρόνου ζημία, είναι προδήλως μία και ενιαία⁴⁶, η οποία όμως αποκτά νέο αντικείμενο, κάθε φορά που το ζημιολογικό γεγονός αναδίδει νέα ζημία⁴⁷, αντιστοίχως δε η ζημία αυτή αποτελεί και το αντικείμενο ίδιας αξίωσης του παθόντος και περαιτέρω το αντικείμενο ξεχωριστής δίκης, **η τύχη της οποίας κατ' ουδεμία διάταξη νόμου επηρεάζεται από την τύχη της αρχικής**. Συνεπώς, η αξίωση που προβάλλεται σε μεταγενέστερη δίκη αποζημίωσης, επειδή το ίδιο ζημιολογικό γεγονός είναι πρόξενος και άλλης - πέραν της αρχικής - ζημίας, είναι τελείως

⁴³ Βλ. **Μπέη**, Ενημερωτικά σημειώματα, Δ. 21 σελ. 572 επ. και Δ. 23 σελ. 921. **Τον ίδιο**, Τα αντικειμενικά όρια του δεδικασμένου στο ελληνικό δίκαιο, Δ. 19 § 7 σελ. 719. Πλειοψ. της ΕφΑθ 2786/1992 ΕλΔ 1993,365 και ΑρχΝ 1992,650 με σύμφωνο ενημερωτικό σημείωμα **Νικολαΐδη**.

⁴⁴ Η λανθασμένη αυτή θέση της νομολογίας συνιστά τον πυρήνα, στον οποίο στηρίζεται η αποκαλούμενη θεωρία περί του αποκαλούμενου «σχετικού δεδικασμένου» (Βλ. σχετικώς, **Αρβανιτάκη**, Τα χρονικά όρια του δεδικασμένου, 1995 § 2 I 1 σελ. 36 επ. **Κουσουλή**, στον ΚΠολΔ των Κεραμέως/ Κονδύλη/Νίκα, υπό το άρθρο 322 στις § 3 και 4 σελ. 641 επ. **Τον ίδιο**, Αρμ. 1996,1293. **Ποδηματά**, ανωτ., σελ.79 επ.), η οποία πράγματι αμφισβητεί και εντεύθεν υπονομεύει, πλαγίως μεν καιρίως δε, το δόγμα του δεδικασμένου, ως επιλογή του έλληνα νομοθέτη να μην περιβάλλονται με τη δεσμευτική ισχύ του δεδικασμένου οι παραδοχές της τελεσίδικης δικαστικής απόφασης περί του πραγματικού του εφαρμοσθέντος κανόνα δικαίου.

⁴⁵ **Μπέης**, Ενημερωτικό σημείωμα, Δ. 21 σελ. 576 (στην § 6) και ΕρμΚΠολΔ υπό το άρθρο 324 § II 3 σελ. 1321. **Γεσίου- Φαλτσή**, στο συλλογικό έργο «Η πολιτική δικονομία από την θεωρία στην πράξη», σελ. 111. **Κουσουλής**, Η νομική φύση του δεδικασμένου (1988), § 155 II 1 σελ. 933. **Καργάδος**, στο Αφιέρωμα Τσιριντάνη, σελ. 253 υποσημείωση αριθ. 64.

⁴⁶ **Μπέης**, Ενημ. σημ. Δ. 23 σελ. 921.

⁴⁷ Βλ. τη μειοψηφία της ΟλομΑΠ 40/1996 ΕλΔ 37,1534 και τις ΕφΑθ 809/2001, 821/2001 και 822/2001, δημοσίευτες στο νομικό τύπο. Βλ. επίσης : **Μπαλή**, ΕνοχΔ, έκδ. 1969, § 17.1 σελ.69-70. **Γαζή**, στην ΕρμΑΚ, Εισαγ. άρθρων 291-292 περιθ. αριθ. 27 και 30. **Λιτζερόπουλο**, Στοιχεία ΕνοχΔ, § 55 σελ. 57 επ. και ιδίως § 58 Δ σελ. 61. **Φουρκιώτη**, ΕλληνΕνοχΔ, § 34 IV 3 σελ. 517. **Σταθόπουλο**, ΓενΕνοχΔ II § 11 IV σελ. 32).

διαφορετική εκείνης που ήδη κρίθηκε τελεσιδικώς⁴⁸ και βεβαίως δεν αποτελεί μέρος αυτής⁴⁹ όπως (λανθασμένως) δέχεται η σχετική νομολογία⁵⁰ και

(iii) η ερμηνευτική κατασκευή, κατά την οποία η απόφαση που επιδικάζει συγκεκριμένο ποσό αδικοπρακτικής αποζημίωσης περιέχει και τη σιωπηρή διάγνωση περί της αφηρημένης αξιώσεως του ενάγοντος προς αποζημίωση, είναι άγνωστη στο θετικό δίκαιό μας, επειδή δεν υπάρχει σ' αυτό διάταξη νόμου, η οποία να καθιερώνει την γενική υποχρέωση προς αποζημίωση ως προϋπόθεση κάθε αξίωσης για την ανόρθωση κάθε ζημίας (παρούσας και μέλλουσας) που προκλήθηκε από την αδικοπραξία⁵¹. Συνεπώς, καταδεικνύεται νομίζουμε ότι η προπαρατεθείσα ερμηνευτική εκδοχή των αποφάσεων που προαναφέρθηκαν συνιστά κατά τη γνώμη μας μη ανεκτή ερμηνεία *contra legem*.

3. Συμπεράσματα

Μετά από την ανάλυση που προηγήθηκε, έχουμε τη γνώμη – επί των τεθέντων ανωτέρω ζητημάτων – ότι :

(i) Η ελληνική έννομη τάξη δεν γνωρίζει το ως άνω καθόλου δικαίωμα αποζημιώσεως και συνεπώς τούτο ουδέποτε πρέπει να τίθεται αμέσως ή εμμέσως (αλαλήτως) υπό δικαστική διερεύνηση,

(ii) η τελεσιδική δικαστική κρίση περί της συγκεκριμένης αξιώσεως αποζημιώσεως που ήχθη ενώπιον του δικαστηρίου με την οικεία αγωγή, δεν εμπεριέχει και όμοια κρίση περί τινος προδικαστικού ζητήματος και ειδικότερα, περί του ανωτέρω καθόλου δικαιώματος του ενάγοντος και

(iii) οι αξιώσεις που ασκούνται με τις μεταγενέστερες αγωγές δεν είναι άραγε εκδηλώσεις της μόνης αξιώσεως του ενάγοντος προς αποζημίωσή του από τη συγκεκριμένη αδικοπραξία, παρά είναι τελείως διαφορετικές εκείνης που ήδη κρίθηκε τελεσιδικώς και βεβαίως δεν αποτελούν μέρος αυτής.

V. Οι συνέπειες της παρόδου του χρόνου της παραγραφής

Η παραδοχή της ενστάσεως περί παραγραφής της αξιώσεως, έχει ως έννομη συνέπεια κατά το άρθρο 272 § 1 ΑΚ, το ότι ο εναγόμενος δικαιούται ν' αρνηθεί την παροχή, τούτο δε έχει την έννοια ότι μετά την συμπλήρωση του χρόνου της παραγραφής (δεν εξαφανίζεται ούτε αποσβήνεται η αξίωση, αφού η παραγραφή δεν εντάσσεται στους λόγους οι οποίοι επιφέρουν κατά νόμο την απόσβηση της ενοχής, παρά) η αξίωση εξασθενεί και δημιουργείται πλέον *ex lege* ένα ανατρεπτικό εμπόδιο, ούτως ώστε είναι πλέον νόμω αδύνατος ο εξαναγκασμός του εναγομένου να προβεί στην υλική ή νομική ενέργεια που επιδιώκεται με την αγωγή⁵².

VI. Το «πρόωρο» αγωγής διαφυγόντος κέρδους

(α) Το ζήτημα

⁴⁸ Βλ. Ποδηματά, ανωτ. σελ. 87.

⁴⁹ Βλ. Κονδύλη, ανωτ., § 19 Ι 4 σελ. 228 επ.

⁵⁰ Βλ. συναφώς Κρητικό, Αποζημίωση από αυτοκινητικά ατυχήματα, (έκδ. 2008), § 23 περιθ. αριθ. 15 σελ. 516, όπου και η σχετική πάγια πλέον νομολογία, στην υποσημ. αριθ. 40.

⁵¹ Μπέης, Ενημερωτικά σημειώματα, Δ. 21, σελ. 576 (στην § 6) και Δ. 23 σελ. 920 επ. (στην § 4). Βλ. και τον ίδιο, υπό άλλη αιτιολογία, καταλήγουσα όμως στο ίδιο συμπέρασμα, ΕρμΚΠολΔ, Εισαγωγή, § 8 ΙΙΙ (γ) σελ. 66.

⁵² Σημαντήρας, ΓενΑ, έκδ. 1980, περιθ. αριθ. 1080 σελ. 776. Μπαλής, ΓενΑ έκδ. 1961, § 160 σελ. 412. Παπαστερίου, ΓενΑ τ. Ιβ' περιθ. αριθ. 766. Απ. Γεωργιάδης, ΓενΑ, έκδ. 2002 § 25 περιθ. αριθ. 54 σελ. 316. ΕφΑθ 2773/2003 και 2774/2003.

Σε περίπτωση, κατά την οποία ο παθών υπέστη από την αδικοπραξία σωματική βλάβη τέτοιου είδους, ώστε στο μέλλον και μέχρι τέλους της φυσικής ή της επαγγελματικής ζωής του θα υφίσταται περιουσιακή ζημία και ειδικότερα αποτροπή αυξήσεως της περιουσίας του (αποθετική ζημία), λόγω της αδυναμίας του να ασκήσει την προηγούμενη εργασία του, δικαιούται να επιδιώξει δικαστικώς την αποκατάσταση της ζημίας του αυτής.

Συχνά, ο παθών εγείρει λ.χ. κατά το έτος 2005 αγωγή, στην οποία επικαλείται ότι από την παράνομη και υπαίτια συμπεριφορά του εναγομένου, που έλαβε χώρα κατά το έτος 2004, υπέστη σωματική βλάβη, (λ.χ. βαρεία βλάβη στα κάτω άκρα του), εξαιτίας της οποίας θα αδυνατεί στο μέλλον και μέχρι το αναμενόμενο πέρας της εργασιακής ζωής του, (κατά το έτος 2040) να ασκεί το επάγγελμα του μισθωτού που ασκούσε κατά τον χρόνο του τραυματισμού του, με αποτέλεσμα να στερείται τις αποδοχές του που θα αποκέρδαινε με πιθανότητα και κατά τη συνήθη πορεία των πραγμάτων, εάν δεν συνέβαινε ο τραυματισμός του. Επί τη βάση του ιστορικού αυτού, ζητεί ως αποζημίωση, λόγω διαφυγόντος κέρδους του, χρηματικό ποσό κατά μήνα (ίσο με το εκάστοτε ύψος των αποδοχών του) από το έτος 2004 μέχρι και το έτος 2040.

(β) Η θέση της νομολογίας/θεωρίας

Τείνει να παγιωθεί στη νομολογία η άποψη πως δεν δίδεται αποζημίωση για **μέλλουσα ζημία απωτέρου χρόνου**, όταν η επαγωγή της ζημίας αυτής εξαρτάται αμέσως από την υγεία του παθόντος, η εξέλιξη της οποίας δεν μπορεί να προβλεφθεί – εν όψει και της προόδου της ιατρικής επιστήμης – από τούδε και για απώτατο χρόνο στο μέλλον⁵³. Ειδικότερα, η νομολογία μας, (ερειδομένη σε παραδοχές θεωρητικών) δέχεται ότι : «Η εις το μέλλον αναγομένη ζημία (μέλλουσα ή μελλοντική) είναι αποζημιωτέα μόνον εάν είναι βεβαία, ουχί δε και όταν είναι αβεβαία, ενδεχομένη και υποθετική. Η αξίωσις προς αποζημίωσιν του υποστάντος βλάβην του σώματος ή της υγείας αυτού προσώπου είναι μεν γεγεννημένη από του ζημιογόνου γεγονότος, ήτοι από της τελέσεως της αδικοπραξίας, **πλην η ζημία η οποία εκτείνεται εις το μέλλον πρέπει διά το από τούδε απαιτητόν της να είναι και προβλεπτή καθ' ύπαρξιν και έκτασιν, δηλαδή η επέλευσίς της να προσδοκάται μετά πιθανότητας κατά την συνήθη πορείαν των πραγμάτων**. Εάν, όμως, η εις το μέλλον πραγμάτωσίς της, ως προς τον χρόνον γενέσεώς της και ως προς την έκτασιν κλπ. εξαρτάται και από άλλους παράγοντας, αγνώστους και ασταθμήτους από τούδε και από πιθανότητας αι οποίαι είναι ενδεχόμενον να επέλθουν ή όχι εις το μέλλον και των οποίων η μέλλουσα πραγματοποίησις είναι αδύνατον να προβλεφθή από τούδε ασφαλώς κατά τ υς κανόνας της κοινής πείρας και λογικής, **αποζημίωσις από τούδε ως πρόωρος δεν δύναται να απαιτηθή, καθ' όσον η σχετική αξίωσις δεν έχει εισέτι πλήρως γεννηθή και διαμορφωθή και δεν έχει εισέτι ολοκληρωθή το πραγματικόν της αγωγής, αναβαλλομένου**

⁵³ Βλ. όλως ενδεικτικώς : ΕφΑθ 2037/2005 ΕΣυγκΔ 2006/97. ΕφΑθ 1336/2007, αδημ. ΕφΑθ 7993/2006, αδημ. ΕφΘεσ 19/200 Αρμ. 2001/1189. ΕφΘεσ 982/1990 Αρμ. 1990/1178. ΕφΑθ 3987/1998 ΕΣυγκΔ 2000/333. ΕφΘεσ 982/1990 Αρμ. 1990/1178. ΕφΘεσ 482/1990 Αρμ. 1990/1178. ΜΠρΘεσ 32324/2003 ΕπΔικΙδΑσφ 2005/50. **Κρητικός**, Αποζημίωση από τροχαία αυτοκινητικά ατυχήματα, έκδ. 2002, περιθ. αριθ. 634α.

του καθορισμού της αποζημιώσεως και της καταδίκης του εναγομένου εις ευθετώτερον χρόνον»⁵⁴.

(γ) Τα προβλήματα

γ.1. Στα πλαίσια των ανωτέρω παραδοχών, γεννάται το πρόβλημα εάν κατά την έννοια του άρθρου 298 εδάφ. β' ΑΚ, νοείται ή όχι πρόωρο αγωγής προς επιδίκαση αποθετικής ζημίας, έστω κι αν αυτή εκτείνεται σε χρόνο απώτερο ή απώτατο.

γ. 2. Το δεύτερο πρόβλημα, που τίκτει η παραδοχή αυτή έγκειται στη νομική φύση της απόφασης, η οποία απορρίπτει την ανωτέρω αγωγή, ως πρόωρη. Πρόκειται άραγε για απόρριψη για τυπικούς λόγους⁵⁵ ή επί της ουσίας της υποθέσεως ; Διότι, στην δεύτερη περίπτωση, εάν η απόφαση αυτή καταστεί τελεσίδικη με οποιονδήποτε τρόπο, τίκτεται δεδικασμένο, περί του ότι δεν αποδεικνύεται η επέλευση της αγωγικής μέλλουσας ζημίας και εντεύθεν τίκτεται δικονομικό εμπόδιο στον ενάγοντα να επανέλθει με την ίδια αγωγή, έστω και εντός του χρόνου της παραγραφής.

(δ) Η γνώμη μου

δ.1. Ε π ί τ ο υ π ρ ώ τ ο υ π ρ ο β λ ή μ α τ ο ς

Με το άρθρο 68 ΚΠολΔικ, ο νόμος θέτει ως διαδικαστική προϋπόθεση της δίκης, την ύπαρξη εννόμου συμφέροντος του ενάγοντος⁵⁶, υπό την έννοια ότι το συμφέρον αυτό δικαιολογεί την ανάγκη παροχής προς αυτόν δικαστικής προστασίας. Το εν λόγω συμφέρον υφίσταται μόνον όταν κάποιος είναι δικαιούχος αξιώσεως, η οποία είναι ενεστώσα⁵⁷, ήτοι είναι γεννημένη, (δηλαδή έχουν υπάρξει όλοι οι κατά νόμο απαραίτητοι προς τούτο όροι), απαιτητή, (δηλαδή δεν εξαρτάται από αναβλητική αίρεση ή προθεσμία) και ληξιπρόθεσμη, (δηλαδή έχει επέλθει ο χρόνος εκπληρώσεώς της, όπως αυτός καθορίζεται στις ΑΚ 323-324)⁵⁸. Εάν δεν συντρέχουν οι προϋποθέσεις αυτές, τότε ο ενάγων δεν έχει ενεστώς έννομο συμφέρον και εντεύθεν η αγωγή του απορρίπτεται και αυτεπαγγέλτως, ως δικονομικώς απαράδεκτη (ΚΠολΔικ 73). Εξάλλου, το δικονομικό δίκαιο, με το άρθρο 69 ΚΠολΔικ, επιτρέπει κατ' εξαίρεση στον δικαιούχο δικαίωματος να ασκήσει παραδεκτώς αγωγή περί αυτού, μολονότι η ανάγκη παροχής δικαστικής προστασίας δεν είναι ενεστώσα, δηλαδή μολονότι το πληττόμενο δικαίωμά του είναι μεν γεννημένο⁵⁹, πλην δεν είναι εισέτι ούτε απαιτητό ούτε και ληξιπρόθεσμο. Θεωρεί δηλαδή ο νόμος, κατά πλάσμα δικαίου, ότι στις περιπτώσεις που αναφέρονται στην ΚΠολΔικ 69 § 1, ο δικαιούχος έχει έννομο συμφέρον να ασκήσει προώρως το διαφιλονικούμενο δικαίωμά του.

⁵⁴ ΑΠ 585/1966 ΝοΒ 15/505. ΑΠ 359/1957 ΝοΒ 5/1012. ΑΠ 359/1956 ΝοΒ 5/1012. ΕφΘεσ 982/1990 Αρμ. 1990/1178. **Καυκάς**, ΕνοχΔ τ. β', έκδ. 4η, σελ. 703-704. **Λιτζερόπουλος** στην ΕρμΑΚ υπό το άρθρο 298, περιθ. αριθ. 78. **Μητσόπουλος**, Η αναγνωριστική αγωγή, έκδ. 1947, σελ. 202 επ. **Κρητικός**, Αποζημίωση από τροχαία αυτοκινητικά ατυχήματα, έκδ. 1998, περιθ. αριθ. 311 σελ. 120.

⁵⁵ Βλ. ΑΠ 2076/2006 αδημ. **Κονδύλη**, Το δεδικασμένο κατά τον ΚΠολΔικ, έκδ. 2007, σελ. 397 σημ. αριθ. 2 και σελ. 398-399. **Κρητικό**, έκδ. 2008, § 17 περιθ. αριθ. 52 σελ. 271 : η απόφαση που απορρίπτει την αγωγή, ως προώρως ασκηθείσα, εξομοιώνεται με απόφαση, η οποία απορρίπτει την αγωγή για τυπικούς λόγους και ως εκ τούτου δεν παράγει δεδικασμένο.

⁵⁶ ΕφΑθ 191/1993 Ελλ-Δνη 1994/436.

⁵⁷ ΑΠ 345/1992 ΝοΒ 1993/871.

⁵⁸ **Απ. Γεωργιάδης**, στον ΑΚ των Γεωργιάδη/Σταθόπουλου, υπό το άρθρο 340 περιθ. αριθ. 7 σελ. 235.

⁵⁹ ΑΠ 829/1980 ΝοΒ 1981/83.

Από τα προεκτεθέντα, καταφαίνεται ότι πρόωρη αγωγή ο νόμος γνωρίζει αποκλειστικώς στο πεδίο του δικονομικού δικαίου.

Όμως, στην προκειμένη περίπτωση, η άποψη που προαναφέρθηκε αναφέρεται σε πρόωρο δικαίωμα του παθόντος στο χώρο του ουσιαστικού δικαίου, πλην νόμω αστόχως, σύμφωνα με όσα θα αναφερθούν αμέσως κατωτέρω⁶⁰.

Ειδικότερα :

Σε περίπτωση, κατά την οποία ο παθών υπέστη από την αδικοπραξία σωματική βλάβη τέτοιου είδους, ώστε στο μέλλον και μέχρι τέλους της φυσικής ή της επαγγελματικής ζωής του, (πολλές φορές σε βάθος τριακονταετίας από τον χρόνο της αδικοπραξίας και πλέον), θα υφίσταται περιουσιακή ζημία και ειδικότερα αποτροπή αυξήσεως της περιουσίας του, λόγω της αδυναμίας του να ασκήσει την προηγούμενη εργασία του, δικαιούνται να επιδιώξει δικαστικώς την αποκατάσταση της ζημίας του αυτής. Η σχετική αξίωσή του θα στηρίζεται στην ΑΚ 929 εδάφ. α', κατά την οποία ο παθών δικαιούται να αξιώσει από τον υπαίτιο της εις βάρος του αδικοπραξίας, ο,τιδήποτε θα στερείται στο μέλλον από την αδυναμία ασκήσεως του συγκεκριμένου επαγγέλματος ή εκείνου το οποίο αυτός θα μπορούσε να ασκήσει κατά τη συνήθη πορεία των πραγμάτων, εάν δεν λάβαινε χώρα η αδικοπραξία⁶¹. Συνεπώς, η ζημία του αυτή εκ της ΑΚ 929 εδάφ. α' (α) τίκτεται κατά το χρόνο της αδικοπραξίας⁶² και (β) έχει τη μορφή αποθετικής ζημίας (διαφυγόντος κέρδους⁶³ ή – κατ' άλλη έκφραση - μέλλουσας αποθετικής ζημίας⁶⁴⁻⁶⁵), αφού, ένεκα του ζημιογόνου περιστατικού, αποτρέπεται η αύξηση της περιουσίας του, που χωρίς το ζημιγόνο γεγονός δεν θα επερχόταν (ΑΚ 298). Από τα διαληφθέντα, καταφαίνεται ότι η διάταξη της ΑΚ 929 εδάφ. α' είναι ειδικότερη εκδήλωση της γενικής αρχής περί αποθετικής ζημίας που καθιερώνει η ΑΚ 298 εδάφ. β'.

Σύμφωνα με το εδάφ. β' της διάταξης αυτής, ως διαφυγόν κέρδος νοείται εκείνο που προσδοκά κανείς με πιθανότητα σύμφωνα με τη συνηθισμένη πορεία των πραγμάτων ή τις ειδικές περιστάσεις και ιδίως τα προπαρασκευαστικά μέτρα που έχουν ληφθεί.

Το διαφυγόν κέρδος δηλαδή, εν αντιθέσει προς τη θετική ζημία, (η οποία είναι γεγονός, δηλαδή μεταβολή στον εξωτερικό κόσμο, αντιληπτή διά των αισθήσεων και δεκτική αποδείξεως), αποτελεί νομικό μέγεθος, προσδιοριστό μόνον υποθετικά. Επομένως, προκειμένου να υπολογισθεί, γίνεται αναγκαίως

⁶⁰ Βλ. όμως την ΜονΠρωτΘεσ 32324/2003 (ΕπΔικΙδΑσφ 2003/50), κατά την οποία εφαρμόζεται μεν και ενταύθα η ΚΠολΔικ 69, όμως η διάταξη αυτή εν προκειμένω δεν αρκεί για να θεωρηθεί δικονομικώς επιτρεπτή η άσκηση αγωγής προς διεκδίκηση μελλοντικής αποζημιώσεως στο απώτατο μέλλον.

⁶¹ ΑΠ 247/1999 ΕΛΔ 40/1300.

⁶² **Απ. Γεωργιάδης**, στον ΑΚ των Γεωργιάδη/Σταθόπουλου, υπό το άρθρο 929 περιθ. αριθ. 23 σελ. 801.

⁶³ **Απ. Γεωργιάδης**, ανωτ., υπό τα άρθρα 297-298 περιθ. αριθ. 22 in finem, σελ. 66. **Κρητικός**, Αποζημίωση από αυτοκινητικά ατυχήματα, έκδ. 2008, § 17 περιθ. αριθ. 81 σελ. 280-281.

⁶⁴ ΑΠ 549/2002 ΕΛΔ 43/1615. ΕφΘεσ 982/1990 Αρμ. 1990/1178. **Απ. Γεωργιάδης**, ανωτ., υπό τα άρθρα 297-298 περιθ. αριθ. 32, σελ. 69. **Σπυριδάκης**, Ασφάλιση αυτοκινήτου, έκδ. 2009, § 6 περιθ. αριθ. 53 σελ. 17.

⁶⁵ Η μελλοντική ζημία, μπορεί να είναι θετική ή αποθετική (ΕφΑθ 9921/1999 ΕΛΔ 43/1437. **Κατράς**, Ευθύνη από τροχαία ατυχήματα, έκδ. 2003, § 12 Β 5.1. σελ. 93).

συλλογισμός, που αφορά την υποθετική εξέλιξη⁶⁶ των πραγμάτων. Χρειάζεται δηλαδή η δυνατότητα να προβλεφθεί το κέρδος που θα απολεσθεί στο μέλλον, από κάποιον λογικό άνθρωπο, με βάση αντικειμενικά κριτήρια που θέτει ο νόμος (η «συνηθισμένη πορεία των πραγμάτων», οι «ειδικές περιστάσεις» και ιδίως «τα προπαρασκευαστικά μέτρα που έχουν ληφθεί») και μάλιστα να προβλεφθεί εκ των προτέρων, δηλ. κατά τον χρόνο του ζημιολογικού γεγονότος. Η έκφραση «μετά πιθανότητας» χρησιμοποιείται στην ΑΚ 298 εδάφ. β', επειδή δεν υπάρχει απολύτως καμμία βεβαιότητα, για κάτι το οποίο δεν επήλθε, αλλά ηδύνατο να επέλθει⁶⁷. Επομένως, για να επιδικασθεί χρηματικό ποσό στον παθόντα, ως διαφυγόν κέρδος του, αρκεί η δικαστική παραδοχή, ότι η μέλλουσα ζημία του προσδοκείται με πιθανότητα να επέλθει, βάσει των ανωτέρω αντικειμενικών κριτηρίων⁶⁸⁻⁶⁹.

Επί τη βάση των αναμφισβητήτων ανωτέρω παραδοχών, έχω τη γνώμη ότι, εάν η αξίωση του παθόντος προς αποζημίωσή του αφορά λόγου χάριν μέλλουσα ζημία (διαφυγόν κέρδος), λόγω τραυματισμού του, δεν νοείται εξ ορισμού «πρόωρο» ασκήσεως της οικείας αγωγής του. Η προεκτεθείσα αντίθετη άποψη, υποστηρίζει πως το πρόωρο της αγωγής αυτής οφείλεται στο ότι το δικαστήριο δεν δύναται να γνωρίζει από τούδε, εάν στο απώτερο ή στο απώτατο μέλλον, στο οποίο εκτείνεται η αξιούμενη αποζημίωση του παθόντος, θα εξακολουθήσει αυτός να υφίσταται την επικαλούμενη αποθετική ζημία του, αφού αυτή δεν είναι εκ των προτέρων προβλεπτή, για τον λόγο ότι η εξέλιξη της υγείας του δεν μπορεί να προβλεφθεί – εν όψει και της προόδου της ιατρικής επιστήμης – από τούδε και για απώτατο χρόνο στο μέλλον.

Κατά τη γνώμη μου, η άποψη αυτή υποπίπτει σε σοβαρότατο δογματικό σφάλμα : υποστηρίζει κατ' ουσίαν πως η αξίωση αυτή του ενάγοντος δεν είναι ώριμη το γε νυν έχον να κριθεί, (και άρα ασκείται προώρως), διότι είναι άγνωστον εάν θα εξακολουθήσει να υφίσταται στο απώτατο μέλλον και, εντεύθεν (υποστηρίζει η γνώμη αυτή ότι) υφίσταται αβεβαιότητα ως προς το εάν ο ενάγων θα δικαιούται να ζητεί από τούδε να του επιδικασθεί η πλήρης αποκατάστασή της. Έχω όμως τη γνώμη ότι, σύμφωνα με την άποψη αυτή, θα πρόκειται κατ' ακριβολογία, για αδυναμία υπολογισμού του ύψους της αιτουμένης μελλοντικής ζημίας, η οποία βεβαίως είναι μεν γεγενημένη και απαιτητή, (και άρα δεν πρόκειται για απλή ελπίδα ή προσδοκία⁷⁰), πλην – κατά την άποψη αυτή – μη δυναμένη εκ λόγων αντικειμενικών να προσδιορισθεί επακριβώς, με αποτέλεσμα να μην καθίσταται δυνατόν να διατυπωθεί το οικείο διατακτικό της δικαστικής απόφασης.

Όμως, το «πρόωρο» της διαληφθείσας αγωγής αποκλείεται ακριβώς από τη ρύθμιση της εφαρμοστέας διατάξεως της ΑΚ 298 εδάφ. β', αφού με τη διάταξη αυτή ο νομοθέτης, εν γνώσει τελών ότι η δικαστική κρίση περί της μελλοντικής ζημίας του ενάγοντος δεν είναι εκ των πραγμάτων βέβαιη, παρέχει στον εφαρμοστή του δικαίου την εξουσία να κρίνει περί του εάν

⁶⁶ Πρβλ. για την ερμηνεία της ΚΠολΔικ 334, **Ράμμο**, ΣχέδΠολΔικ ΙΙΙ 210.

⁶⁷ **Απ. Γεωργιάδης**, ανωτ., υπό τα άρθρα 297-298 περιθ. αριθ. 20-21, σελ. 65-66.

⁶⁸ Δεν επιδικάζεται αποζημίωση όταν η αξιούμενη με την αγωγή μελλοντική ζημία του παθόντος εμφανίζεται απλώς ως ενδεχόμενη κι όχι ως πιθανή κατά τη συνήθη πορεία των πραγμάτων (ΑΠ 611/2008 ΕΣυγκΔ 2008/305. **Σπυριδάκης**, ανωτ., § 6 περιθ. αριθ. 55 σελ. 17).

⁶⁹ Για την επιδίκαση μελλοντικής ζημίας δεν απαιτείται βεβαιότητα παρά πιθανότητα κατά τη συνήθη πορεία των πραγμάτων (ΑΠ 122/2006 ΕΣυγκΔ 2006/533).

⁷⁰ Βλ. όμως αντιθέτως, **Κρητικό**, ανωτ., έκδ. 1988, περιθ. αριθ. 311 σελ. 120.

υπάρχει ή όχι πιθανότητα να προσδοκάται ότι θα επέλθει η ζημία αυτή ' αρκεί η κρίση του δικαστή (για να μην είναι αυθαίρετη) να σχηματισθεί, επί τη βάσει δεσμευτικών αντικειμενικών κριτηρίων που ο νόμος του παρέχει (: η συνηθισμένη πορεία των πραγμάτων, οι ειδικές περιστάσεις, τα ληφθέντα προπαρασκευαστικά μέτρα).

Υπό τα δεδομένα αυτά, παρέπεται αναγκαίως ότι, κατά την εφαρμογή της ΑΚ 298 εδάφ. β', δεν νοείται παρεμβολή μελλοντικών και αστάθμητων παραγόντων, τα οποία να εμποδίζουν το δικαστήριο στον σχηματισμό της κρίσης του αυτής⁷¹. Τους παράγοντες αυτούς θα λάβει οπωσδήποτε υπ' όψιν του ο δικάζων δικαστής, κατά τη δόμηση του αποδεικτικού συλλογισμού και είτε θα αποκλείσει τη συνδρομή τους, (οπότε θα δεχθεί την αγωγή, ως βάσιμη κατ' ουσίαν) είτε θα δεχθεί τη συνδρομή τους, (οπότε θα την απορρίψει, ως αβάσιμη κατ' ουσίαν). Οίκοθεν νοείται, ότι εάν τα θέματα αυτά αφορούν ζητήματα επιστήμης ή τέχνης, το δικαστήριο θα προσφύγει σε διεξαγωγή πραγματογνωμοσύνης (ΚΠολΔικ 368), προκειμένου να βοηθηθεί στην εξαγωγή ορθού αποδεικτικού πορίσματος. Σε τελική λοιπόν ανάλυση, δεν πρόκειται για πρόωρη αγωγή, παρά αποκλειστικώς για ζήτημα αποδείξεως, του κατά πόσο είναι ή όχι πιθανή η επέλευση της μελλοντικής ζημίας και προς τούτο απαιτείται (για την ευδοκίμηση της αγωγής νόμω και κατ' ουσίαν) να αποδειχθεί στην *in concreto* περίπτωση, ότι συντρέχουν τα ειρημένα προσδιοριστικά κριτήρια⁷².

Με άλλα λόγια, κατά την ορθή έννοια της μνησθείσας διατάξεως του ΑΚ, η μελλοντική ζημία, η οποία ετέχθη νόμω κατά την στιγμή της αδικοπραξίας, εφόσον προσδοκάται με πιθανότητα, επί τη βάσει των ως άνω νομίμων κριτηρίων, είναι πάντοτε νομικώς προβλεπτή (και άρα νομικώς προσδιοριστή). Επομένως, ο δικαστής έχει υπηρεσιακό καθήκον να αποφασίσει, επί τη βάσει των κριτηρίων αυτών, εάν θα επιδικάσει ή όχι στον ενάγοντα την αιτούμενη μελλοντική αποζημίωση, θα σχηματίσει δε την δικανική κρίση του (όχι κατά πλήρη πεποίθηση/βεβαιότητα, παρά) κατά πιθανότητα, ερειδομένη στα διαληφθέντα κριτήρια.

Συνεπώς, ο νόμος δεν αφήνει (και ευλόγως) κανένα απολύτως περιθώριο στον δικαστή να θεωρήσει την αγωγή πρόωρη και να αποστεί από την εκδίκασή της, διότι άλλως θα διαπράξει εκδήλως αρνησιδικία. Προκύπτει, επομένως, ότι σημασιολογικώς δεν νοείται πρόωρο αγωγής, διά της οποίας

⁷¹ Βλ. όμως αντιθέτως, **Κρητικό**, ανωτ., έκδ. 1988, περιθ. αριθ. 311 σελ. 120.

⁷² *Ad hoc* εφαρμογή των ανωτέρω, βλ. στην αριθ. 2278/2008 παρεμπιπτούσα απόφαση του Μονομελούς Πρωτοδικείου Αθηνών, (αδημοσίευτη στο νομικό τύπο), η οποία – εφαρμόζοντας ορθώς το άρθρο 298 εδάφ. β' ΑΚ - έκρινε ότι : « ... Το δικαστήριο δεν μπορεί να σχηματίσει πλήρη δικανική πεποίθηση για την πορεία της ψυχικής υγείας του ενάγοντος στο μέλλον και ιδιαιτέρως για την ιδιαίτερα μακρά, αφορώσα το αγωγικό αίτημα, χρονική περίοδο των σαράντα (40) ετών. Εν όψει της προοπτικής να απορριφθεί η αγωγή, ως προώρως ασκηθείσα, πρέπει να διαταχθεί ψυχιατρική πραγματογνωμοσύνη, για να εξακριβωθεί για πόσα έτη αναμένεται ο ενάγων να πάσχει από την ιστορούμενη στην αγωγή ψυχική διαταραχή και σε ποιο βαθμό ... **ΓΙΑ ΤΟΥΣ ΛΟΓΟΥΣ ΑΥΤΟΥΣ** ... Διατάσσει να διεξαχθεί ψυχιατρική πραγματογνωμοσύνη. Ορίζει ως πραγματογνώμονα τον ... ο οποίος θα καταθέσει στο δικαστήριο αιτιολογημένη γνωμοδότηση σχετικά με τα εξής : **1. Αν η διανοητική διαταραχή που προκάλεσε το ως άνω ατύχημα στον ενάγοντα, τον εμποδίζει σήμερα να ασκήσει βιοποριστικό επάγγελμα και σε καταφατική περίπτωση, σε ποιο βαθμό και επί πόσο χρονικό διάστημα στο μέλλον και 2. Ειδικότερα, εάν η κατάσταση της ψυχικής υγείας του ενάγοντος είναι ιάσιμη ή έστω βελτιώσιμη και σε ποιο βαθμό, εάν αυτό μπορεί να προβλεφθεί σύμφωνα με τα πορίσματα της ιατρικής επιστήμης».**

επιδιώκεται η (κατά την ΑΚ 298 εδάφ. β') ικανοποίηση αξιώσεως παθόντος εξ αδικοπραξίας προς αποκατάσταση της ζημίας του, η οποία επήλθε από τη στέρηση του εισοδήματος που θα αποκέρδαινε μέχρι το τέλος του εργασιακού βίου του, έστω κι αν η στέρηση αυτή εκτείνεται σε αλώτατο χρόνο.

Επισημαίνεται στο σημείο τούτο και ότι, η αντίθετη γνώμη θα πρέπει να απαντήσει και στο εγγενές ερώτημα : ποιός άραγε είναι ο εύθετος χρόνος, κατά τον οποίο δεν θα θεωρείται πρόωρη η ως άνω αγωγή, εν όψει και του ότι – κατά τα εκτεθέντα ανωτέρω, εν σχέσει με τον χρόνο παραγραφής της αξιώσεως αυτής – η οικεία αξίωση του παθόντος θα πρέπει, για να μην υποκύψει σε παραγραφή, να ασκηθεί εντός πενταετίας από το αδίκημα κατ' άρθρο 937 § 1 ΑΚ (όταν εναγόμενος είναι ο δράστης) ή κατ' άρθρο 7 ν. 3557/2007 (όταν εναγομένη είναι η ασφαλιστική εταιρία του). Δηλαδή, η αγωγή θα πρέπει οπωσδήποτε να ασκηθεί σε χρόνο κατά τον οποίο κατά το μάλλον ή ήττον η αξίωση του παθόντος προς καταβολή διαφυγόντων κερδών του, θα συνεχίζει να εξαρτάται από αγνώστους και αστάθμητους παράγοντες. Εντεύθεν καθίσταται δήλον νομίζω, ότι το διαληφθέν επιχείρημα της άλλης γνώμης δεν δύναται – εκ του νομικού καθεστώτος – να αποκλείσει ως πρόωρο το αίτημα του παθόντος να αποζημιωθεί για διαφυγόν κέρδος απωτέρου χρόνου.

δ.1.1. Η διορθωτική λειτουργία της ΚΠολΔικ 334

Έχω την υπόνοια, ότι η σθεναρή άρνηση της νομολογίας και της θεωρίας να παρέχεται στον παθόντα αποζημίωση, για στέρηση του εισοδήματός του λόγω αδικοπραξίας εις βάρος του, επί χρονικό διάστημα λ.χ. τριάντα ή και σαράντα ετών από τον χρόνο της αδικοπραξίας, οφείλεται στον ενδόμυχο – και εν πολλοίς κατανοητό – φόβο της, μήπως η εν λόγω μελλοντική αποζημίωση (σε χρηματικές δόσεις κατά μήνα⁷³) επιδικασθεί στον παθόντα τελεσιδικώς ή και αμετακλήτως και μετά από την τελεσιδικία της οικείας αποφάσεως, επέλθει δραματική ανατροπή των δεδομένων στα οποία στηρίχθηκε η ευνοϊκή για τον ενάγοντα δικαστική κρίση (όπως η μεταγενέστερη, ίσως και μη αναμενόμενη ιατρικώς, πλήρης ή εν μέρει ίαση του παθόντος) και, παρά ταύτα, ο τελευταίος θα συνεχίζει παρά πάσα έννοια δικαίου να αποζημιώνεται από τον υπαίτιο (ή τον ασφαλιστή του), εν όψει ιδίως του ότι θα λειτουργεί εις βάρος του τελεσιδικη (και συνήθως αμετακλήτη) δικαστική απόφαση.

Νομίζω όμως, ότι ούτε και τα ανωτέρω περιστατικά δικαιολογούν την διστακτικότητα αυτή των δικαστηρίων και των θεωρητικών του δικαίου, αφού το δικονομικό δίκαιο έχει θεσπίσει τη δυνατότητα ανατροπής του δεδικασμένου της ως άνω δικαστικής κρίσης, βάσει της ΚΠολΔικ 334.

Πράγματι σύμφωνα με τη διάταξη αυτή, κάθε διάδικος, ασκώντας συναφή αγωγή, δικαιούται να ζητήσει να μεταρρυθμισθεί τελεσιδικη ή ανέκκλητη απόφαση, που καταδικάζει σε καταβολή περιοδικών παροχών, οι οποίες οφείλονται κατά το νόμο από οποιαδήποτε αιτία και γίνονται απαιτητές στο μέλλον, εάν μεσολάβησε ουσιαστική μεταβολή των συνθηκών, στις οποίες βασίσθηκε η απαγγελία της καταδίκης. Η μεταβολή αυτή λαμβάνεται υπ' όψιν μόνον εφόσον έγινε σε χρόνο, στον οποίο εκείνος που ζητεί να μεταρρυθμισθεί η απόφαση, δεν μπορούσε να προβάλει τη μεταβολή στην αρχική δίκη.

Κατά τη εν λόγω διάταξη, η δυνατότητα αναθεωρήσεως του δεδικασμένου καταλαμβάνει αποκλειστικώς τις περιοδικές παροχές, οι οποίες – έχοντας

⁷³ ΑΚ 930 § 1 εδάφ. α'.

διαγνωσθεί σύμφωνα με το άρθρο 69 § 1 ε' ΚΠολΔικ⁷⁴ – είναι καταβλητέες στο μέλλον. Στις περιπτώσεις αυτές υπάγεται και η αξίωση αποζημιώσεως λόγω στερήσεως διατροφής κατά (ΑΚ 929 § 1)⁷⁵. Βάσει της τελευταίας αυτής διατάξεως, παρέχεται μεν στο δικαιούχο η αποζημίωση αυτή, πλην κατά κανόνα, ο υπόχρεως καταδικάζεται σε καταβολή χρηματικών δόσεων κατά μήνα (ΑΚ 930 § 1 εδάφ. α'). Κατ' εξαίρεση δε, το δικαστήριο δύναται να επιδικάσει την αποζημίωση αυτή σε κεφάλαιο εφ' άπαξ, όταν συντρέχει σπουδαίος λόγος (ΑΚ 930 § 1 εδάφ. β'). Κατά την ορθή άποψη, μεταρρυθμιστική αγωγή δίδεται όχι μόνον όταν μεταρρυθμιστέα κατά τους όρους του νόμου είναι τελεσίδικη απόφαση (αρχική ή μεταγενέστερη, μεταρρυθμιστική της αρχικής), η οποία επιδικάζει περιοδικές παροχές καταβλητέες κατά μήνα, αλλά και όταν η απόφαση αυτή καταδικάζει σε καταβολή αποζημιώσεως σε κεφάλαιο εφ' άπαξ. Τούτο, διότι στο σημείο αυτό εντοπίζεται κενό στο νόμο (*vacuum legis*), το οποίο θα πρέπει να πληρωθεί με αναλογία, αφού μεταξύ της ρυθμισμένης στην ΚΠολΔικ 334 και της προκειμένης αρρυθμιστής περιπτώσεως υφίσταται απόλυτη ταυτότητα που δικαιολογεί την αναλογία ως τρόπο καλύψεως του λόγω κενού, δεδομένου του ότι και η επιδίκαση της αποζημιώσεως εκ της ΑΚ 929 § 1 σε κεφάλαιο εφ' άπαξ, κατ' ουσίαν είναι επιδίκαση περιοδικών παροχών, πλην κεφαλαιοποιημένων⁷⁶.

δ.2. Ε π ί τ ο υ δ ε υ τ έ ρ ο υ π ρ ο β λ ή μ α τ ο ς

Μετά από την ανάλυση που προηγήθηκε, καθίσταται δήλον πλέον ότι το πρόβλημα της νομικής φύσης της αποφάσεως που θα απορρίψει την αγωγή του ανωτέρω παραδείγματος, ως πρόωρη, δεν τίθεται καν, αφού κατά το νόμο, η απόφαση αυτή θα είναι εσφαλμένη και συνεπώς εξαφανιστέα από το

⁷⁴ ΑΠ 626/1982 ΝοΒ 83/1192.

⁷⁵ **Κεραμεύς**, Αστικό δικονομικό δίκαιο, τ. ΙΙ (έκδ. 1986), § 122 σελ. 316. **Αρβανιτάκης**, Τα χρονικά όρια του δεδικασμένου, (έκδ. 1995) § 6 Ι 4 σελ. 235. **Νίκας**, Πολιτική δικονομία, τ. ΙΙ (έκδ. 2005) § 98 περιθ. αριθ. 8 σελ. 721. **Σούρλας**, Μεταρρυθμιστική αγωγή, ΕΕΝ 1935/917. **Σοφιαλίδης**, Μεταρρυθμιστική αγωγή, Αρμ. 27/537, 542.

Από τη σχετική νομολογία, βλ. τις ΑΠ 419/1997 Ελλ-Δνη 1997/1784. ΑΠ 1181/1992 Ελλ-Δνη 1994/386 και ΕΕΝ 1993/751. ΑΠ 869/1987 ΕΕΝ/1988/373. ΕφΑθ 6359/2008 Ελλ-Δνη 2009/194 και Ελλ-Δνη 2009/210. ΕφΛαρ 140/2005 Δικογραφία 2005/480. ΕφΑθ 3120/2002 Ελλ-Δνη 2002/1066. ΕφΛαρ 649/2001 Ελλ-Δνη 2002/777. ΕφΑθ 4909/1998 ΕπιθΙΚΑ/1998/784. ΕφΔυτΜακεδ 60/1993 ΑρχΝομ 1994/567. ΕφΠειρ 757/1993 ΝοΒ 32/100. ΕφΑθ 7161/1992 Ελλ-Δνη 995/655. ΕφΑθ 16/1989 ΑρχΝομ 1990/541. ΕφΑθ 8430/1986 Δ. 1987/108. ΕφΑθ 3839/1981 Αρμ. 26/136. ΕφΑθ 3276/1979 ΝοΒ 28/106.

⁷⁶ **Απ. Γεωργιάδης**, στον ΑΚ των Γεωργιάδη/Σταθόπουλου, υπό το άρθρο 930 περιθ. αριθ. 35 σελ. 810. **Κρητικός**, Αποζημίωση από τροχαία αυτοκινητικά ατυχήματα, (έκδ. 1998) περιθ. αριθ. 2789 σελ. 925. **Δεληγιάννης/Κορνηλάκης**, ΕιδΕνοχΔ, τ. ΙΙΙ § 383 σελ. 275. **Φίλιος**, ΕνοχΔ, Ειδικόν μέρος, σελ. 676. **Σούρλας**, ΕΕΝ 1935/973.

Βλ. όμως αντιθέτως, **Νίκας**, ανωτ., § 98 περιθ. αριθ. 8 υποσημ. αριθ. 30 σελ. 721 και Αρμ. 2001/17. **Αρβανιτάκης**, ανωτ., § 6 Ι 3α υποσημ. αριθ. 51 σελ. 222. **Αστ. Γεωργιάδης**, Δ. 1994/574. **Μπέη**, Αι διαδικασίαι, τ. Ι σελ. 186 και **τον ίδιο**, ΕρμΚΠολΔικ, υπό το άρθρο 334 § ΙΙΙ αριθ. 1 σελ. 1346. **Κονδύλη**, Το δεδικασμένο κατά τον ΚΠολΔικ, (έκδ. 1983) § 31 ΙΙ 1 σελ. 365-366. ΟλομΑΠ 66/1990 Ελλ-Δνη 1991/507 και Δ. 1991 1047 με ενημ. σημ. ΚΕΜ(πέη). ΑΠ 782/1988 ΕΕΝ 1989/423, ΕΕργΔ 1989/604 και ΕπΝαυτΔικ 1989/396.

ανώτερο δικαστήριο. Υπό διαφορετική διατύπωση, παρέλκει η έρευνα της νομικής φύσης της εν λόγω αποφάσεως, διότι ως εικός η έρευνα αυτή προϋποθέτει, κατά λογική αναγκαιότητα, ορθή νομικώς απόφαση.
